

Бібліографія

Ол. Досвітній. Алай. ДВУ. 1927. тир. 2000 пр., стор. 151

Ол. Досвітній. Гюлле. ДВУ 1927 тир. 3000 пр., стор. 159

В особі Ол. Досвітнього ми маємо чи не єдиного автора, який цілком обмежив свою тематику екзотичними темами.

Коли брати на увагу саму тільки тематику Досвітнього то, в загальному контексті нашої літератури вона, без усякого сумніву є позитивне явище: адже тематика 75% нашої літератури, це — село. Ми не знаємо життя й класової боротьби серед народів Сходу: відомості про них маємо здебільшого поточні, газетні, — отже й літературні твори про Схід — репортаж Третьякова про Китай (рос. мовою) й романи Досвітнього про тюрків (Гюлле) і Кіргізів (Алай) — цікаві, хоч би й просто як інформація про невідоме українському читачеві життя східних народів. Звісно, ми не беремося аналізувати, як саме (чи ж вірно?) передає Досвітній життя й побут кіргізів і тюрків, бо самі не мали змоги з цим життям ознайомитися.

Нарешті, по за цим, екзотична тематика поширює обсяг нашої літератури, інтернаціоналізує її, обмежену „рідною хатою“.

Усе було б гаразд, коли б, розглядаючи книжку, можна було б зупинитися на самій тематичі.

Але можна по-різному використовувати ту саму тематику: можна, як Третьяков, передавати громадське своєрідне життя сходу та можна просто користуватися екзотикою, як пасивним пейзажем, що дає змогу подати старий еротичний сюжет на новому локальному тлі. Це вже буде підход у кращім разі Фарера, а в гіршім — якогось кафешантанного автора „Таїті“, „Яви“, „Валенсії“.

Обидві книжки Ол. Досвітнього являють собою своєрідну покруч між репортажем і еротичним романом на екзотичному тлі (а надто „Гюлле“), при чому ця гібридність далеко не завжди йде на користь авторові. У „Гюлле“ два основні мотиви творять фавбу збірки: мотив революціонера, що втік із царської Росії до тюрків і мотив кохання між ним та туркенею Гюлле. — Треба з великою обережністю виконувати цей подвійний задум, щоб не заплутатися в цій подвійній лінії сюжету.

На превеликий жаль Ол. Досвітній віддає рішучу перевагу другому сюжетному мотиву.

Мотив революціонера в нього „спускається на гальмах“, аж до повної неутралізації цього мотиву.

Революціонер Ремо на ст. 41-ій „думав про себе, як він, загартована людина, що ніколи не звертав уваги на жінок... і прагнув тільки революційної акції, потрапивши сюди, міг забути все на світі і захопитися цією красунею“.

Роман з Гюлле і одруження остаточно зневіряють Ремо в потребі революційної акції й на ст. 131 він уже досить скептично й у всякім разі абстрактно розмовляє з мекінцем - революціонером. відмовляється йому за помічника бути. А далі він прагне одного як найшвидше перевезти Гюлле до Європи, забувши ті причини, з-за яких він сюди втік.

Цей „спуск на гальмах“, ідеологічну капітуляцію революціонера щедрою рукою компенсує Ол. Досвітній, подаючи середньої новизни еротичні картини, на зразок:

„Два голі тіла, полискуючи серед скель, різьбленою мармуровою статуєю нерухомо притислись до гірського каменя.“

Їхні тіла тремтіли. Чи ранкова прохолода, чи наслідок холодної ночі, чи яркі жадання пройняли їх...

Гюлле міцніше притиснулася до Ремо... й т. ин.

А в наслідок цього — роман губить будь-яке соціальне значіння, залишається хіба тільки любовним романом; що правда, читати його, як і всякий авантурний роман, легко.

Не багато кращий і другий роман — „Алай“. Тут, що правда, далеко менше надається уваги другорядному моменту кохання, але невідомо чому обрана сюжетова схема „плутовського роману“, звісно псує цікавий задум: подати революціонера, що втікаючи

від переслідувань жандармів, потрапляє до Алаю і там живе серед тубільців аж до Лютневої революції: тут можна було прекрасно показати картину „інтернаціональної революційної одности“, подати революціонера Шешеля, як організатора революційних тубільців, як агітатора, що жив під прибраним ім'ям серед царських урядовців.

Цього не сталося. Революціонер Шешель, утікши з фронту від жандармів, в першій половині книжки одразу ж губить усі якості революціонера й тікає від жандармів там де треба й не треба. Усі якості революціонера він губить одразу, ще швидче, ніж Ремо з „Гюлле“ і, коли в ньому починається якийсь „переворот“, коли він десь у киргизів знову таки пробує агітувати, то швидко він цього наміру зрікається. У другій половині книжки Шешель уже — стовідсотковий урядовець — міщанин, що осів на тихенькому місці й більше революцією не бавиться. Там він гине від повстанців — киргизів.

Який же наслідок такої творчої концепції Ол. Досвітнього? Уважати, що Шешель і Ремо — то є наклеп на революціонерів — ми не вправі, бо жодною характерною ознакою революціонера в цих двох героях ми не вбачаємо. Але іменно через це романи Досвітнього втрачають набагато свою соціальну вагу: зміст творів дрібнішає; проблеми революційного сходу тут майже не зачеплено (виняток — дуже колоритна фігура мекінця-революціонера з „Гюлле“). Нарешті — далеко цікавіші описи тубільних звичаїв і природи Тюрків і Киргизії ми можемо знайти в Свен Гедіна й Пржевальського.

Ол. Полторацький

Яків Качура. Зламана присяга. Оповідання. ДВУ. 1928, стор. 187, ціна 1 кр. 15 к.

Тематика збірки, що її назву позначено на початку цієї рецензії, — не однотайна. Перше оповідання („За десять „оре“) взяте з життя українців — робітників за кордоном (поблизу Мальме) в момент звістки про початок революції 1917 р.; повернення до кордону двох робітників (що відстали) та приєднання їх до решти тозаришів є сюжетний стрижень другого твору („Мандрівка“), де в зв'язку з цим подибуємо різні пригоди, побутові малюнки то що. В третьому творі („Хтодьова родина“) використано сюжет Мопсанової новели „Повернення“ („Le retour“), з відповідною транспозицією його на тло сучасності: герой громадянської війни повертається додому, його дружина під час довгої відсутності чоловіка встигла одружитися з його ж бойовим товаришем. Нарешті, четвертий твір, чим ім'ям названо всю збірку, змальовує героя в умовах імперіалістичної війни, подає його еволюцію від „вольноопределяющегося“, що мріє про золоті погони, до керівника салдацьким повстанням; на початку твору, в картинах життя касарні, почувається деяка спільність із Купріним, обумовлена, можливо, не так безпосереднім впливом, як єдністю матеріалу.

Проте, не зважаючи на порівнювачу різноманітність тематики, більшості творів властивий момент, що бренть і в назві збірки, — момент „зламаного присяги“. Яскраво-наочний він в останньому й передостанньому творі, де стає за одну з головних драматичних колізій, має він деяке значіння і в першому оповіданні, де герой, одержавши від покоївки Крісті „рубінового кульчика“ разом із поясненнями що до її поведінки, каже:

Я мовчки заховав цей подарунок з ради (підкреслення моє — Гр. М-т).

В зв'язку з цією рисою, спільною тематиці творів, слід відзначити, що загальна назва органічно відповідає збірці, а не прив'язана до неї механічно, як це часто буває, коли назву одного оповідання застосовують до цілої низки зібраних до купи творів.

Переходячи до характеристики моменту зовнішньої форми, слід зауважити, що лише „Хтодьова родина“ може претендувати на назву новели: решта творів є типові оповідання. Підставою висловленого твердження є присутність у названому творі клімаксу, що ним і завершено новелу; за клімакс стає відповідь дружини на питання, кого з двох претендентів обирає вона собі за чоловіка:

— Обох, — почула хата.

— Обох?! — перепитав, не розуміючи, Данило.

— Обох!! — жажнулися старі.

— Обох, — сміявся радо Василько, вислизнув на землю й задоволено поліз Карпові межі ноги.

В наведеному клімаксі, як видно, використано гру інтонаціями, — від афірмативної (відповідь дружини) через інтерогативно-ексclamативну (запитання „другого“ чоловіка) та підкреслено-ексclamативну (репліка старих) знову до афірмативної; остання таким чином дає ефект колового об'ясування.

Проте, саме в формальному моменті слід зауважити й головний огріх автора, який ще далеко не опанував велике мистецтво чергування — а головне — мотивації епізодів. Дуже рідко дбає автор про таку підготовку повернення „першого“ чоловіка в „Хтодьовій родині“.

„А тимчасом до села широким шляхом простував один у полідинокій перехожий“.

Значно частіше епізоди цілком випадкові, і ця випадковість стає за надто нетривку підвалину сюжету; за приклад візьму лише останній твір: зустріч героя з колишнім знайомим — Голубенком, його ж врятування від патруля, підміна документів на порозі, зустріч Бондаренка (колишнього Михальченка) з Висоцьким, Ахматовою — Церанською, а особливо з Маковським — всі ці епізоди вражають своєю штучністю в них надто ясна рука автора разом із великою слух'яністю персонажів, які через те стають вельми подібними до маріонеток. Цілком можливо, що епізоди не вигадано, але нема чого зайвий раз повторювати загально-відому істину про те, що життєва й художня правдоподібності — речі розбіжні; натомість краще згадати зауваження Стевенсона, який казав, що коли йому в новелі траплявся неправдоподібний епізод, у нього завжди виникало підозріння, чи не списано була цього епізода прямо з життя. Справа в тому, що таке списування часто дає погану белетристику; з другого ж боку справжня література вража незрівняно сильніше за самий совісний репортаж.

Моментом тематики та зовнішньої форми майже вичерпується вражіння від аналізованої збірки, бо стиль виразно займає в ній коли б не останнє місце.

Підводячи підсумки, слід визнати за найкращий твір „Хтодьову родину“, де запозичений сюжет влучно перенесено на нове тло; останнє — особливо в елементі звичаїв старого побуту — змалювано досить уміло. Цей же твір виявляє деякий поступ автора в порівнянні до його попередньої збірки „Неп“, де поза двома незначними гуморесками („Неп“ та „З минулого“), було розміщене оповідання „Без останніх сторінок“, вельми подібне випадковістю своїх епізодів до „Зламаної присяги“.

Як загальний висновок, авторові поки що невдастиве оригінальне обличчя; аналізований його доробок вливається в течію літератури мало помітним струмком.

Гр. Майфет.

Петро Козланюк. Хлопські гаразди. Оповідання. В-во Спілки Револуційних письменників „Західна Україна“. Київ 1928 р. Стор. 123 + 5. Ціна 95 коп.

Нове видання Спілки революційних письменників „Західна Україна“ — книжку П. Козланюка „Хлопські гаразди“ — розцінюємо, як видатне громадське й культурне явище сьогодення.

З усього того, що припливає на наш літературний ринок, книжка П. Козланюка значна тим, що є вона виплід усього давнішого культурно-історичного набутку укр. письменства, є продовження традицій його своїми ідеологічними тенденціями, тематикою та художньою манерою, а одночасно служить політичним завданням, що поставила на порядок денний наша дійсність, є протест проти яремної системи, що посідає Галичину.

Лоно, що в ньому зростає П. Козланюк, дало вже Покутську групу письменників — В. Стефаніка. М. Черемшину та Л. Мартовича. Спільна їм трьома тематика — народне горе галицького селянина, — спільна їм манера — імпресіонізм, — спільний жанр — новела, — спільне їм плекання синтакси та лексики галицького діалекту — оці всі риси властиві й П. Козланюкові. І це дає підставу зарахувати П. Козланюка до Покутської групи письменників.

Справді: образ галицького селянина, що „окутався холодом і нуждою, вдивився в їдку, наче дим, майбутність свою — дубіє“ (35 ст. „Інвалід“), невідступно визирає з кожної сторінки, з кожного рядка збірки „Хлопські гаразди“. Він, селянин цей, свідомий цього. „Хто ж би то бідував, як би мужики повмирали?“ (8 ст. „Прощання“). „Мужик не має часу, щоб ні з того, ні з цього замовчувати (82 ст. „Прощання“) резонує він сам собі, і це тонке викривання селянської психики теж споріднює П. Козланюка із старшою генерацією Покутської групи.

Пристаючи до аналізу літ. жанру, виділяємо п'ять річей: „Щаслива думка“, „Прощання“, „У лікаря“, „В селі“, „Шкільний плєбісцит“: їх збудовано цілком у плані імпресіоністичної новели. Початок і кінець у межах точно визначеного дуже коротенького часу, прикладом години. Ситуація сама собою дає, мовити б, поперечний розріз суспільно-побутового ґрунту. Динаміку твору дає діалог, колоритний діалектичними синтаксою та мовою, що так прекрасно ними володіє Козланюкове перо.

Вже „Легкий заробок“, „Інвалід“, „Оселедчики“, „Не зрадив“, не мають цих ознак, що з ними зв'язується поняття імпресіоністичної новели. Це — оповідання, себ-то, вони задовольняють основну вимогу, що ставимо до оповідання, — є три основні моменти зав'язки, наростання, розв'язки.

І, нарешті, „Пасинки життя“ — оповідання-біографія. Це найслабша з конструктивного боку річ, хоч окремі моменти й заслуговують уваги.

„Окремі моменти“, це той протестантський настрій, що втілюється (між іншими засобами) в образи. Він властивий усій книжці. Образи ці уперто постійні, вони на межі між імпресіонізмом та імажинізмом. Ось кілька з них:

„... в миснику сидів похоронний сум і тарабанів легенько пальцем, мов би нетерпеливився, коли вже раз дадуть попоїсти порядно (7 ст. „Щаслива думка“).

... журба вилізла з цибулі й сіла побіч Панька, а з нетопленої печі виліз сум і заходив широкими кроками по хаті" (29 ст. Легкий заробок*).

„По хаті затанцювали шалено сум і журба“... (33 ст. „Легк. зар.“).

„Сум підкотив штани і бродив по хатніх злиднях, наче той рибалка в воді“ (58 ст. „Пасинки життя“).

„Розпука затулює кулаком рота і дряпає по котячому в горлі, — а журба мотиться на карку і там легесенько по дівочому скорбоче“ (82 ст. „Прощання“).

Цей мотив „журби“, „суму“, „розпуки“, „одчаю“, „жури“, „туги“ проходить через усю кчижку й емоційно її забарвлює. Але це не песимізм, як може здатися спочатку. Джерело цих емоцій — громадський патос революційної Галичини.

Цей постійний рефрен „жури“ сплітає автор із трагічною ситуацією. Іноді, як у новелах „Щаслива думка“, „У лікаря“ вона зовні гумористична. Але то тільки зовні. Внутрішня сутність глибоко трагічна.

Є ще й інший вияв громадського патосу, що на нашу думку послаблює художню вартість тих оповідань, де він проглядає. Це публіцистичний ухил. А проглядає він окремими думками, напр. кінець оповідання „Щасл. думка“:

„Так наче би він (мрець, Д. Г.) кепкував з мужицьких молитов і з сльоти надворі, з примусової асекурації та взагалі з усього, що доводиться переживати галицькому мужикові за панської влади“... (15 ст.).

Проглядає публіцистика сценками, як в оп. „Інвалід“ (сон), а найбільш хибує цим оповід. „Пасинки життя“. Тут за рахунок композиційної структури знайшла місце публіцистика й тим то губиться марно весь побутовий, пейзажний, образний матеріал, витрачений на це оповідання. Звичайно, не публіцистичні відхилення дають художню довершеність творів і автор збірки має інші засоби.

Коли приглянемося стилеві, то впадає в око численна кількість порівнянь у дусі Левицького, — ряснота злучників „неначе“, „ніби“, „немов-би“, подекуди замінене галицьким „гей-би“. Це не в парі з загальною авторовою манерою.

Русизми: працюючи (90 ст.) умираючий (41 ст.) горючий (98 ст.). з насилувати (93 ст.), видадуть товариші (50 ст.); слово мент (7 ст.) літературна мова давно вже виправила на момент.

Отже, П. Козлянюк іде шляхами Покутської групи письменників, але обличчя, правдивіше темперамент має свій. Бо попри одні літературні форми щось невлучно, органічно-своє чувається в рядках збірки. Він журний образами, подекуди гумористично-сумний, а більш невблаганно-суворий ситуаціями, молоді-нетерпляче проривається публіцистикою, а все це — міцно натягнена струна революційного патосу.

До книжки додано словничка маловідомих слів та виразів. Склад В. Атаманюк. Словничок, це добре. Але кілька зауважень: такі слова, як бараболя, дохтор, жердка, коець, коновка, кусник, опалка, пришва, толока не варто було б вносити до словника, бо це не маловідомі слова. Але в книжці подібуються слова справді маловідомі, як колешня, орев, поридно, раз, ціхо, радше, роззумбелений і їх не внесено до словника.

Д. Гуменна

Я. Мамонтов. Рожеве Павутиння, побутова комедія на три розділи (8 одмін). Державне Видавництво України, 1928, стор. 111. ін. 16, Ц. 55 к.

„Рожеве Павутиння“ — одна з перших українських комедій з сучасного побуту, що має властивості сценічно-вдалого твору і вже це одне викликає певний інтерес до п'єси. Справді, досі побутової комедії у нас не було. Її „обов'язки“ почасти виконували переробки класичних п'єс побутового театру — „За двома зайцями“, „Вія“, „Сорочинського ярмарку“, то-що. Та здебільшого ці переробки, як і відома „Шпана“, з'явилися в той час, коли елементи нового побуту ще не кристалізувались і коли перед театром стояли інші, ударніші завдання — сценічної агітації, тому й бачимо в тих переробках більше елементів соціально-агіт-сатиричних, ані ж комедійно-побутових.

Я. Мамонтова до недавня ми знали, як апологета й оборонця традиційних форм старого побутового й етнографічно-романтичного театру. Ще недавно для Я. Мамонтова всякі новітні „ізми“ театральні були справжніми „жупелами“, що дуже страхали його й викликали в нього велику тугу за вигідним реалізмом та сумірною класикою. Останнім часом Мамонтов ці свої позиції здав і визнав форми, які створив революційний театр. І вже на „Рожевому павутинні“, написаному майже два роки тому, почасти позначилось

нове розуміння автором театру, хоч він показує тут ще й своє старе обличчя — автор користується з „Рожевого павутиння“, як з нагоди, щоб ще раз заявити про свої колишні смаки й уподобання, про свій пієтет до старого театру: Мамонтов „з любов'ю і пошаною“ присвячує п'єсу Народному Артистові П. Саксаганському і рекомендує акторів, що гратиме ролі Гудимухи (один із персонажів „Рожевого павутиння“), мати на увазі раз-у-раз Саксаганського.

Оцих два різних настановлення, два протилежних розуміння театру можна прослідкувати на комедії „Рожеве павутиння“. Вони ж спричинилися і до певної художньої половинності п'єси, до того, що автор де в чому лишився в полоні традицій старого театру.

Що таке „Рожеве павутиння“? Це та „система“ заходів, життєва тактика, що за їх допомогою певна категорія „колишніх“ людей намагається вцепитися, присмокотатися до сьогоденного життя. Рожевим павутинням, любовними хитрощами Ліна Гей-Гуківська, літня дочка колишнього дрібного дідича та кол. капітанша Бабулькіна силкуються обплутати двох молодих митців — поета Юрка Макушенка й маляра Микиту Нелпаного; мета цих заходів — одруження. Хлопці трохи не попалися в розставлені сілця, але їх вчасно рятує їх вірний друг, „бідовий парнишка“, репортёр Савка Рубчик і вони щасливо тікають з „вілли“ Гей-Гуківських „Березовий Гай“ (кол. хутір Павуківщина). На цьому сюжетному каркасі Мамонтов веселими, хоч і не дуже оригінальними фарбами, малює глядачеві побут отакої родини „кол. людей“ у 8 одмінах своєї п'єси.

„Рожеве павутиння“ можна визначити, як комедію ситуацій (положень) — комедійна боротьба з самого початку проходить у цікавих пригодах, автор легко вигадкує й комбінує різні смішні положення. В п'єсі є елементи побутової сатири й під цим кутом зору деякі персонажі, (приміром Ліна, Бабулькіна, Микита) набирають рис типових. Але все ж таки не можна визнати цій п'єсі ширшого художнього інтересу — автор неглибоко бере побут і життя, дає досить поверхові характеристики своїм героям, щоб такий інтерес могло мати „Рожеве павутиння“. Уже сама експозиція п'єси через зовсім неймовірну „об'яву“ в газеті, що закликає мужчин мистецької професії на безплатний пансіон і всякі розваги до „Березового Гаю“, не дозволяє глядачеві, хоч би відносно серйозно поставитися до того, що побачить він далі. І справді — далі розгорається „по-французькому“ пустенька інтрига — виявляється, що в такий наївний спосіб дві вищезгадані особи прекрасного полу хочуть піймати в свої сіті мужчин. В показаних ситуаціях автор зовсім не виявляє тенденції серйозно заглянути в глиб тих процесів, що відбуваються в наш час серед різних уламків старого суспільства, він не показує взятих від'ємних сторін життя в їх всебічній суспільно-психологічній мотивації. Завдання п'єси значно вужче — потішити глядача, змалювавши йому картину веселих пригод героїв. Отже й питома вага твору — невелика.

Коли ж ставити до „Рожевого Павутиння“ зменшені вимоги, звичайної „репертуарної“ п'єси, то цілком можна визнати, що автор добре вправляється з завданням. Мав слушність той рецензент, що з приводу вистави „Рожевого Павутиння“ в театрі писав: „в будові сценічних положень“ ця п'єса „підчас наближається до прийомів французької (не побутової) комедії“ (Ю. Смолич, „Вісті“ 2.3 1927). Справді, в „Рожевому павутинні“ чимало є від неглибокої вигадки французької комедії положень — автор, як ми вже сказали, легко проходить повз побут, влучно в'яже окремі положення й гарно розгортає дію (ми б закинули авторіві лиш не зовсім вдалу, трохи затягнену розв'язку). Але, що особливо заслуговує на увагу в „Рожевому Павутинні“ — це діалог. „Рожеве Павутиння“, коли не помиляємось, перший дебют Мамонтова в комедійному жанрі, тому його діалогові ще бракує ущільливої сатиричної гостроти (це, найбільше, звичайно, обумовлюється загальною несерйозністю твору), але в кожному разі уже й ця п'єса свідчить, що з автора не аби який майстер сценічного слова — варто приміром проглянути одміну 3-ю п'єси — „радянська анкета“ — щоб упевнитися, що Мамонтов знає секрети легкого й дотепного, справді комедійного діалогу. Разом з тим є ще одна гарна з погляду суто-сценічного риса в цій п'єсі. Мамонтов уміє писати для акторів: в нього зовсім немає „голубих“ (нудних, сценічно неінтересних) ролів. Тут що не персонаж (правда, їх всього 9), то з своїми індивідуальними й дуже виразними рисами, що для сценічного втілення дають добрий змістовний матеріал. Кожний персонаж має, крім того, свій характерний язик, свій спосіб вислову.

Проте, коли ми вище сказали, що перебільшена прихильність авторова до старого театру відбилася певним чином на його п'єсі, то це найбільше позначилося на деяких персонажах комедії. І саме Гудимуха, що, за автором, народився „не без участі П. К. Саксаганського“, а також Гей-Гуківський, почасти й Баба Тетяна, що їх автор так само появив на світ при безпосередній участі старих наших драматургів — найслабші персонажі, від яких дуже і дуже відгонить літературним шаблоном і сценічною неоригінальністю.

Отже, загальний висновок: доброму технікові драми Мамонтову бракує в „Рожевому павутинні“ глибшої аналізи тих явищ, які він бере під „мікроскоп“ художника-побутописця.

Видано книжку чепурно, ціна її невисока.

Й. Шевченко

Владимир Юрезанский. Яблони. Изд.-во „Пролетарий“. Тир. 4000. Стор. 224. Цена 1 р. 95 к. Без года издания.

Вихід цієї книжки категорично заперечує ту думку, що в царині російської літератури на Україні не можна чекати чогось доброго. Бо ця книжка, російською мовою надрукована в столиці УСРР—Харкові, є без сумніву добра книжка, поява якої є певний крок уперед у розвитку післяреволюційної російської прози.

Авторові пощастило знайти тип прози, відповідний завданням нашого літературного „сьогодні“. Його проза не є лірична проза, яку культивували символісти, з її перевагою сучасно-стилістичних моментів коштом сюжетності, не є також голо-сюжетна, авантурна проза; між стилістикою та тематикою в нього завжди існує певна рівновага; автор вживає багато стилістичних засобів, але ці засоби існують не ради них самих, а завжди виправдуються потребами сюжету. Таку прозу, супротивно до прози ліричної і прози „голої“, авантурно-сюжетної, можна назвати „органічною прозою“, і вона дуже до речі тоді, коли завданням літератури робиться оформлення нового тематичного матеріалу. Але Юрезанський не тільки зміг знайти потрібний тип прози, він також уміє добре їм володіти; його стиль, його мова дуже гнучкі, дуже легко міняються залежно від потреб тематичного матеріалу; і в цьому перша вартість Юрезанського. Тематика оповідань Юрезанського взята з наших днів і в цьому друга його вартість. В тій тематиці він не любить битих шляхів, а сам прокладає собі нові дороги — і в цьому третя його вартість. Він пише доброю, досить обробленою мовою, він є письменний письменник (пробачте мені каламбур, але що робити нам, коли часто-густо трапляються в нас неписьменні письменники), — і в цьому четверта його вартість. І цих чотирьох вартостей письменника досить, щоб признати його книжку позитивним явищем і не ставитися суворо до тих негативних боків, які є в його творчості, як і в творчості кожного письменника.

Книжка „Яблони“ містить у собі 9 оповідань: „Яблони“, „Чудо“, „Зной“, „Цыганка“, „Человек“, „Могила в огнях“, „Пламя“, „Разводка“, „Мед“, з них „Яблони“ досить велике розміром оповідання (51 стор.), останні — дрібніші, а „Пламя“ та „Разводка“ зовсім коротенькі. Дія всіх цих оповідань діється після революції, більш того, за винятком „Человека“, „Могили в огнях“ та „Меда“ — після громадянської війни. На наш погляд це добре, бо про наші часі будівництва та болісних суперечностей побуту писано надто мало. Всі герої Юрезанського — люди з зміненою революцією психологією, іноді комуністи (Плотников з „Зноя“), іноді вороги радвлади (Сергій з „Яблонь“) — але одно безперечно: до революції герої Юрезанського існувати не могли (за винятком героя „Человека“ — дитини чотирьох з половиною років); майже всі вони — селяни (найчастіш), робітники, або декласований елемент; крім „Человека“, інтелігенти та буржуа, що не втратили прикмет свого класового походження, трапляються в нього тільки в „Зное“ (поруч із робітником-комуністом) та в дрібничці „Разводка“. Таким чином, ми помічаємо, що автор дійсно використовує цілком новий життєвий матеріал.

Як же ставиться він до своїх героїв? Загальний висновок, на перший погляд, буде ніби-то песимістичний. Автор бачить багато бруду й крові в нашій сучасності; він скептично ставиться до людини, бо в ній ховається звір. Жахом віє від постати колишнього білогвардійського ката Сергія („Яблони“), або конокрада Криги, що проліз у партію („Цыганка“); забити людину є дрібниця, дуже легка річ і для червоноармійців („Мед“). І для політичних бандитів („Могила в огнях“) і для представників дореволюційного села („Чудо“). Звір стежить людину скрізь і схоплює її навіть у хвилини піднесення — революційного, любовного, релігійного. Перед цим звірем однакові представники старого й нового суспільства, і з цього може здатися, що Юрезанський не вірить ні в революцію, ні в людину взагалі.

Але це не так. Коли руйнується старий будинок і будується новий, завжди буває багато бруду, і не можна тут уникнути нещасних випадків. І справжня революційність полягає не в тім, щоб навмисно не бачити цих бруду та крові (бо це не революційність, а дурний розум), а в тім, щоб крізь бруд та кров побачити крашу далечини, побачити мету, до якої треба простувати. І цю мету бачить Юрезанський; людина майбутнього — така її назва. Ця людина — поки ще рідке явище, вона тільки-но народилася, але Юрезанський шукає її й знаходить — у партії. Єдина цілком позитивна постать у цих жорстоких оповіданнях — комуніст, червоний директор заводу, робітник, колишній червоноармієць — Плотников. Це вже не звір, це справжня людина; так ставиться до нього сам автор: „хотелось бы, чтобы она (Граева) по родному поняла, что она не зверь, не кровавый злодей, как, быть может, в глубине представляет, что из прежней твердой огражденной жизни он вышел сильным и целомудренным и таким же вошел в новую жизнь, только оградил себя другими мыслями“. З важкого іспиту — любови до жінки іншого класу — виходить цей Плотников переможцем, він залишається на фабриці, він не зрадив її. І коли любов до особи іншої статі робить людину звірем, то любов не-полова, любов людська вбиває звіря й робить людину людиною. Сила Плотникова — в його любови до революції, до фабрики, до свого діла: „Как клад, который должен быть во что бы то ни стало найден, вошла фабрика в сознание Плотникова: именно он с его настойчивостью,

с его сметкой, с его бывлой староверческой пламенностью должен овладеть всеми пружинами дела". Аж тоді селяни Нестерівців позбулися пригноблення колишнього конокрада Криги, що проліз у партію, коли жалість до кобили, яку він катував, примусила їх звернутися до сількора Задорного. І не дурно своє оповідання про маленьку дитинку назвав Юрезанський "Человек": ось де треба шукати людину, ось де криються великі потенційні можливості справжньої людськості. "Он чувствует себя неотъемлемой капелькой открывшегося неизяснимого мира, ощущает прилив родственной любви к нему и хочет радостной дружбы со всем и со всеми, особенно с этими крошечными, беззащитными муравьями". Це дарма, що Боря хлопчик з буржуазної родини; новий світ, який будують Плотникови, остаточно позбавить його буржуазного егоїзму та жорстокості, і тоді не страшні будуть кати Сергії та "партійці" типу Криги. Головне те, що людина може бути дійсно людиною, як це в найкращий спосіб доводять діти — і нема чого боятися зі майбутнє! Тільки такий висновок можна зробити, пильно перечитавши оповідання Юрезанського. І ми не можемо інше назвати такий висновок, як справжнім, глибоким і здоровим оптимізмом, — оптимізмом людини, яка бачить усі численні негативні боки нашого сучасного побуту, гостро й болісно почуває їх, але все-таки вірить у серце людське й знаходить це серце в грудях борців за майбутнє. А цих двох умов цілком досить і для віри в це майбутнє. Таким чином ми вважаємо книжку Юрезанського за цілком корисну з боку громадського, суспільного.

З боку стилістичного для Юрезанського характерна, поруч із відсутністю новаторства, сміливих шукань, безперечна майстерність, безперечна досконалість та зрілість творчості. В автора цілком помічається певна традиція. Він пройшов мимо прози символістів; вплив деякого з російських класиків XIX-го сторіччя хоч і відчувається в нього, але переломлений пізнішим літературним середовищем. Від цього літературного середовища — епігонів російського т. зв. реалізму, Купріна, Буніна, А. Н. Толстого — має походження стилістика Юрезанського. Ми не дуже поважаємо це джерело, бо взагалі не прихильні до епігонів, але письменникам нашого часу ці Купринсько-Бунінська та Толстовська стихії можуть дати дещо для утворення органічної прози. Юрезанський не по рабському використовує свої стилістичні джерела; він продовжує їхню лінію, і ми маємо вже право казати про деякі особливості індивідуального стилю Юрезанського. До цих особливостей належать: піднесеність мови, якої автор здобуває добром епітетів, дуже старанним і часто влучним (велику роль відіграє передача максимальної сили враження, що його річ або подія робить на людину, за допомогою негативних прикметників: "подовів корову іоставив горшки с молоком на ледник, она в ожидании чего-то неотвратимого села на призбу. В небе, слева от побледневшей зари, узким и очень тонким серпом, как несомкнувшееся серебряное кольцо, проступил молодой месяц"; "манили очарованием небывалых, невыразимых радостей", "Когда так незабываемо цвели яблони"; "чудеса — непонятные, непостижимые, странные"; "обновлялись неостановимо, тревожно, угрожающе"; пейзажі, подані стисло, але завжди відповідно настрою того місця, яке вони ілюструють, що часто розгортаються в свого рода лямбмотиви, напр. місце у "Зное" — лямбмотив кохання Плотникова (щоб оцінити гнучкість пейзажного малювання Юрезанського, досить порівняти пейзажі з "Яблонь" та "Зноя" з пейзажами "Человека": скільки тривоги та жаги в перших, скільки спокою та сонця в останніх!); нелюбов до діалогів та розмов. Ці власні стилістичні особливості Юрезанського роблять його твори досить цінними, як художні явища; коли ми не дивуємося літературній манері Юрезанського, то завжди почуваємо цю манеру; своє певне обличчя (нехай де в чому схоже з іншими обличчями), поетика Юрезанського має.

Що до хиб та помилок автора, то перш за все треба відзначити недбалість автору до передачі мови дієних осіб. Чіткої різниці між мовою окремих персонажів його оповідань ми не спостерігаємо, і мова кожного з них надто скидається на власну літературну мову Юрезанського. Наведемо тільки один приклад: Слово "чудашка" (genereis communis) — слово, яке нам у літературі до Юрезанського не зустрічалося й мусить вважатися за авторське неологізм, трапляється (тричі) в мові Сергії з "Яблонь" і в мові дяді Зная з "Человека". Це слово могло бути ідіомою мови Сергії, але тоді яким вігмом його занесло до дяді Зная — людини з зовсім іншого соціального кола? Також незрозуміло, чому Васиша в "Яблонях" розмовляє українською мовою, а Сергій, Настя та родина Сергії — російською, хоч всі вони з одного села й однієї національності — української. Горпина в "Чуде" на початку оповідання розмовляє українською мовою, а останні свої слова каже російською.

Дрібних, випадкових помилок багато, але не варт їх перелічувати: відзначимо тільки де-які. Два окремих, дуже грубих і цинічних, вирази: "раскупоренная ведь" (про дівчину, що зазнала полового життя — в "Яблонях"), та "Ейный подол легко подымается" ("Цыганка"), та ще два місця, надто еротичні (у "Зное", стор. 94 — 95 та "Цыганка", стор. 108 — 110) здаються нам зайвими. Не знаємо, наскільки подібні вирази типові для сучасної селянської мови, але ми гадаємо, що оповідання нічого не втратили б, коли б Юрезанський їх викреслив. Авторіві часом бракує почуття міри при переданні

кривавих сцен. (Власно. це торкається сцени мордування кобили в „Цыганке“). Дуже рідко, але все ж таки трапляються в Юрезанського заявлені штампи, напр.: „Песня то нарасталала, взимаясь, как большая размашистая птица, то медленно снижалась, затихая. В ней было столько тоски и удачи, что Настя уже не колебалась“. Це зустрічалося ще в Алексея Толстого (не Николаевича, а Константиновича, в „Князе Серебряном“) і зробилося з того часу „загальним місцем“. Як Бунін, Юрезанський любить вживати терміни точних наук, скажемо, астрономії,—і знов як Бунін, іноді дає маху. Так у нього „В небе слева от полудневшей зари, узким и очень тонким серпом... проступил молодой месяц“. („Яблони“). Діяється в березні, а в цей час молодик може бути тільки праворуч від вечірньої зорі. Цілком не до речі епітет з Блока до „Яблонь“, і мабуть ще можна нарахувати таких дрібничок, які не зменшують значіння книжки в цілому.

Що до окремих оповідань, то ми вважаємо, що талант Юрезанського найяскравіше виступає в „Яблонях“, „Чуде“, „Зное“, „Цыганке“ й „Могилах в огнях“, бо ці оповідання є типові представники того, що ми назвали „органічною прозою“. Кращими з цих оповідань вважаємо „Яблони“ та „Могили в огнях“. В „Чуде“ добре переданий душевний стан деяких кол селянства в перші роки революції, але жадливий кінець оповідання здається нам не досить мотивованим. „Зной“ зроблено дуже добре, але сама тема — кохання до „жінки ворожого табору“ та боротьба кохання з партбав'язком — здається нам надто затертою. Там де Юрезанський виходить за межі „органічної прози“, його талант швидко втрачує силу. „Человека“, який не є сюжетне оповідання, ще рятують любовно зроблені спостереження над внутрішнім життям дитини; але „Пламя“, „Разводка“ і „Мед“ цілком виправдують наше твердження. „Пламя“ є ухил від органічної прози в бік ліричної, і тут Юрезанського вистачило тільки на утворення „рожевої водиці“; перший-ліпший письменник символістичної виучки пише кращою ліричною прозою. „Разводка“ та „Мед“ є, навпаки, ухил в бік голої сюжетності, анекдотичності. Тут талант Юрезанського здається надто повільним для жвавого розгортання дії, яке потрібне для авантурно-анекдотичного оповідання. Взагалі ці два оповідання — не в гані, але надто дрібязкові речі; їх якось дивно бачити в одній книжці з „Яблонями“, чи „Могилою в огнях“.

В цілому, Юрезанський в „Яблонях“ виявив значний талант; він є вже досить досвідчений письменник для утворення речей значної цінності, і ще досить молодий для того, щоб зупинитися на одному місці. Ми певні, що він не зупиниться, а простуватиме до нових досягнень, які незабаром побачать світ, і в особі Юрезанського ми матимемо одного з кращих письменників післяреволюційної генерації.

М. Степняк

Дмитро Фальківський. На пожарищі. Поезії, збірка друга ДВУ, 1928, ст. 77, ціна 90 коп.

Motto з Тичини —

На майдані коло церкви
Революція іде —

бренить, яко натяк на тематичний діапазон збірки, та проте не визначає плану подачі матеріалу; цей останній — уперта боротьба до загибелі, подана в жалібних тонах — викликає в пам'яті „Danse macabre“ Гольбейна:

Нас тільки сотня з батальйону,
А батальйон, розбитий вкрай,
В останнім, смертному разгоні
Пливе в чужий, ворожий край.
І трупи котяться поволі
Нестрійно лавами вперед...
Сплетуть вінок для них тополі,
Складе їм пісню очерет...

В кінці цього епонімного віршу, передрукованого з попередньої збірки Д. Фальківського „Обрії“, стверджено ту ж картину:

Нас тільки сотня...
Решту мертвих
У наступ военком повів...
Розбитих, кулями роздертих,
Німих і вірних юнаків.
А замість прапорів червоних
Полотна крови в даль течуть...

Поданий аспект творчості властивий не тільки епізодам з недавньої громадської війни; наочний він і в останньому вірші збірки („Казка“), виразно позначеному баладним характером. Правда, в цьому творі перемогу святкують скривджені селяни; взагалі - ж happy end¹⁾ невластивий п'есам Д. Фальківського: за приклад можна взяти „Шумить тривожно очерет“ — тетраптих, об'єднаний анафорою наведеного рядка, з такою останньою частиною:

Шумить тривожно очерет...
Світанок... Мить спочинку...
Уп'явши лапи в кулемет,
Справляє крук дожинки...

Чотирьохчасткову будову ліричного сюжету використано й у п'есі „І вперше вдарили гармати“, де строфи відповідно починаються: „І вдруге вдарили гармати“, „І втретє вдарили гармати“, „Коли ж вчетверте проревіли Далекі постріли гармат“; завершено вірш аналогічно до попереднього твору:

А там, де льон мережить тіні
Чиясь розбита голова
Вп'ялась очима в небо сине,
Проклявши людскість і права.

Поступневистість у розгортанні ліричного сюжету даної п'еси будить в пам'яті те славетне „нагнетание“ з „Chanson de Roland“, де останній кількарядово трубить у ріг.

Тема життя й смерті домінантна в творчості Д. Фальківського; автор не забуває нагадувати, що —

по межі
Життя і смерті я ступаю,
може завтра на ножі
Загрузну з вигуком одчаю.

Зв'язок цієї тематики з подіями недавньої громадянської війни видно з таких рядків віршу „Уже не виточиш із серця“:

І я плету, закривши віі,
Плетіння синіх вечорінь...
Плету й молюсь вівсьям далям,
Де з кулеметами колись
На перехрещених скрижальх
Життя і смерть переплелись...

В пошуках обґрунтування цих мотивів не можна не згадати (звичайно в плані не автобіографічному, а виключно суто-тематичної аналізи) закінчення віршу „На північ ніч і день — біляві хмари“, де змалювавши весняний пейзаж на селі й у місті, автор каже:

Мені ж весна...
Ах, якби ви знали,
Якби ви знали, яка солона кров!..
Торік... Позаторік...
І знов...
Гудуть квартали... Шумлять квартали...
А в мене в грудях інтервали
І дихать нічим...
Іде весна.
Весна ж для мене —
Кров.

Вищепозначене розмежування міста й села виразно стверджено в кінці віршу „Чогось гуде так вітер говірливий“:

І от... що дня, коли я йду з роботи,
І журно
Зорять
Зорі угорі, —
Я хочу так плугами розпороти
Оці міські порожні пустирі.

¹⁾ Щасливий кінець.

Бо в мене серце — на дві половини
(Чого-ж, чого ти, вітроньку, ізник?):
Дна, шепче: був і будеш селянином!..
А друга каже: ти вже робітник...

На тлі вищезгаданої тематики, що мотивована як по лінії суб'єктивно-індивідуальній (передостанній приклад), так і в напрямку визначення громадської позиції поета (останній приклад), — були б дуже не відповідні надміру бадьорі мотиви; одною із їх небагатьох локалізацій може бути закінчення вищесцитованого віршу „Пахучий, синій день весни“:

А поки що: — Любись! Співай!
І — живи!.. А решта — все дурниця...
І хочеться покласти в головах
Шолом, набой і рушницю...

Як видно, ця бадьорість є не що інше, як готовність до майбутніх боїв, виразно стверджена й у вірші „За дрютами сивий молодик“:

Так минають дні. За ними знову
Над вербою зійде молодик...
Табір... Мідь на касках... Штик...
Чудово!..

Схарактеризувавши побіжно головні мотиви тематики збірки, перейдемо до зовнішньої форми, яка загалом відзначається досконалістю.

Належну увагу віддано ритміці, здебільшого ямбичній; поза цим подибуємо хорей („Одлітають знову журавлі у вирій“, „За дрютами сивий молодик“), павзник („Плакала стріха зранку“) то що; рядок павзника —

Крутили газетні гранки —

влучно включено в ритмічно-споріднене амфібрахичне тло віршу „Знеможена рота“; автор таким чином свідомо відмовився від традиційного використання довгого прикметникового закінчення (було б „газетній“), яке дало б витримання тенденції метроряду. В цій рубриці слід зазначити приклад вдалої іперметрії в ямбичній тенденції віршу „До зоряниць німих вклонялись далі“:

Промовить тихо:
— Ой, сину, де ти?

Склад „Ой“ — зайвий, і це відзначено самою графікою видруккування, бо слова, потрібні ритмічно („сину, де ти?“), починаються з того місця, де закінчився попередній рядок.

Іперметрію подибуємо і в останньому рядкові віршу „Коли стрімкий Дніпро увечері зідхає“:

Коли на стернях буйних — снопи й снопи...

В зв'язку з ритмікою одмітьмо широке використання скорочених кількісно рядків (так званих гіпе соіе). Так, вірш „Одна нога в стременах“ (теж передрукований із „Обріїв“), що його можна вважати за шкід до епонімного вірша, закінчено:

Ще вчора був веселий:
Не думав, що — кінець...
Сьогодні - ж — леле!
Мрець...

П'яту строфу згаданого віршу закінчено аналогічно:

Невже-ж таки не встане?
— Невже?

Два приклади гіпе соіе подибуємо у вірші „Деся за стіною“:

Кінець II строфи —
І от — життя, мов книга:
Бери й читай.

Кінець IV строфи —
Іще й не жив, а добре знаю
Це слово: — живи...

В наведених прикладах гіте сонце завершує строфу; іноді ж вона стає в середині строфи, завершуючи перший період:

І втретє вдарили гармати,
Замовкло все і всі:
І ті, що в ямах коло хати,
І ті, що в житі, у вівсі.

Іноді з метою більшого рельєфу скорочений рядок ще розірвано на дві частини:

Вже третій рік совиний крик снується
На соснах, на ріллі...
— Війна!

Або:

І тільки іноді вночі присниться,
Як воєнком з ногоном у руці
Веде на бій потомлених стрільців
Під монотонне:
— Рота п-лі!

Виразна функція цих скорочених рядків — загострення сюжетної кінцівки, своєрідна пуантировка ліричної теми. Так, вірш „Зійшлись обоє на багнетах“, де тема зустрічі батька й сина (рідних кровно, та ворожих ідеологічно), дає два приклади зазначеного факта:

На перекошені обличчя —
Не біль, не втома — дикий сказ:
— Хоч би вже швидше!.. Хоч би швидше!..
Хоч би за раз!..
І довго ждали б два багнети,
(В очах кривавий перелив).
Та хтось іззаду з кулемета
Обох скосив...

Або:

А там, де за яром вітряк,
Де листя пожовкле опало,
В руках з кулеметом заляк
Комісар...
... ..
Світало...

Іноді цей *pointe* з'єднується з синтаксичним еліпсом, що здійснюється шляхом виключення дієслова:

... Нас тільки сотня з батальйону.
А решта...

Поза тим приклади *pointe*'у є здебільшого приклади *enjambement*'у взагалі досить улюбленого ритмико-синтаксичного ходу автора.

Говорячи про композиційну роль гіте сонце, слід відзначити увагу до строфики („Сміється сонце в бороду огнисту“), використання сонетної форми („До зорниць німих вклонялись далі“, „Димки гармат...“, „Двадцятий день натовлені ішли“, „Коли стрімкий Дніпро увечері зідхає“), а також помітне тяжіння до колової композиції віршу; за перший-ліпший її приклад можна взяти вже цитований вірш „Десь за стіною“:

І строфа —
Десь за стіною вітер стеле
Та все мені: — шу-шу!.. шу-шу!..
А я ніяк, ой леле!
Своїх думок не придушу.

Остання строфа —
Десь за стіною вітер стеле
Та все мені: — шу-шу!.. шу-шу!..
І я колись, ой леле!
Рядок останній допишу...

В звуковому боці віршу слід відзначити шукання внутрішніх рим, як приміром:

Ой, що - ж мені
 ой, що - ж мені весна несе?
Чи тиху радість,
 Чи примари,
Чи може хмари?
Ой, що - ж мені весна несе?

В тому ж вірші маємо :

І прийдуть вечорі на тротуари,
І виповзуть на світло сонних лихтарів
Пролетарі й непролетарі,
І пари ...

пари ...

пари ...

Підуть у заковулки марить ...

Або ж в сонеті „Двадцятий день“ :

Вмивало сонце прозолоттю вранці
Порожні ранці їхні й постели ...

Відзначімо також алітерацію „скоса оком“ (на зразок „високой осокой“), або таке звуко-наслідування :

Це кулемети : — та - ту !... та - ту !,

що дістає своє значіння з порівняння до рядка з „Обрив“ :

Що ворог з кулемета в жито : та - та - та,

де була традиційна „транскрипція“ звуків кулеметної стрілянини.

Та говорячи про плюси в моменті зовнішньої форми, не можна обминути й мінусів. Огріх ритмики в невдалій позитурі (на тезисі) односкладових слів :

... А за вівсом, десь коло хати ...

... До місяця свій зір ...

... Дарма, що колись був чекістом,

або взагалі їх накопичення, властиве скорше англійському віршу (з причин суто мовного характеру) :

... Гойдала смерть нас на руках ...

Ученицьке вражіння справляють ритмічні вправи у віршах „На лафетах в ряд“ та „Дош... Тане сніг, як смола“.

В евфонічному моменті відзначімо немилозвучний „стык“ приголосних на міжслова-весній межі —

... Криваві шмаття замість тіла,

або взагалі їх накопичення —

... А ми ішли і не спинявся наш крок.

Нарешті, як огріх у вищезгаданому ритміко-синтаксичному моменті, слід відзначити невдалу інверсію :

Крізь болем вимучений сміх,

тим більш дивну, що інші приклади інверсії —

... Як ніколи власну ти не зловиш тень ...

... Під куль переспіви і свисти ...

... Болот килими білосніжні —

справляють позитивне вражіння.

Але ці огріхи не псує загального доброго вражіння од збірки, що їй здебільшого властиві і належна увага до моменту зовнішньої форми, і шукання оригінального поетичного стилю, а подекуди й невимущеність поетичного вислову.

Факти учеництва є: так, „Плакала стріха зранку“ викликає в пам'яті Блоковського „Коршуна“; до останнього рядка цього віршу Д. Фальківського —

Благослови на війну, в путь —

ніби пасують заключні рядки шедевра Блока :

Доколе матери тужить ?

Доколе коршуну кружить ?

Далі „На сажень викопали яму“ відгонить Тичиновим „Зразу - ж за селом“; по цій же лінії слід згадати й —

Уже не виточиш із серця
Ні бурелому, ні заграва,
І всі пісні мої із терцій:
Нема октав...

Музичні порівняння цих рядків, зміцнені коловим повтором вірша —

Уже не виточиш із серця.
Усе віддав... Усе віддам...
На партитурі — кілька терцій:
Октави й фронт...
Октави там...—

викликають в пам'яті „Замість сонетів і октав“. Але тут же треба зауважити, що поперше, учеництво — факт подекуди неминучий для початкуючого поета, по друге, наведені зразки — не з поганих; і, нарешті, самий термін „учеництва“ ужито тут у сенсі не так безпосередніх ремінісценцій, як спільності художнього темпераменту то що. Можливі зауваження критики що до сумної тематики поета спростовуються поперше його ширістю (за виразом із „Обривів“, „Хай мінор — зате щирий мінор“); по друге, цю тематику мотивовано достатньо, і це ставить її безмежно вище за немотивовану, бодай і „барабанну“ бадьорість.

В зовнішньому оформленні збірки, взагалі досить пристойним, неприємно вражають друкарські помилки. Іноді це — просто невірна ортографія, як, приміром —

А чорний сніг, як чорна повутина,
або:

Жили розбійники пани.

Остання помилка тим більш дисонує, що на тій же сторінці маємо правдиве написання („... розбійники“): явний недогляд коректора.

Але ще гірші включення в слова нових голосівок, що конче нівечить метроряд:

... На вже давно запальоване каміння...
... І велетені сосни казкові...

Коли вже вірші позбудуться цієї прикрої спадщини друкарських помилок.

Гр. Майфет

„Наша Земля“. Суспільно-політичний і літературний журнал Рік видання II. Ч. 3. Березень, 1928, Ужгород.

Торік ми мали нагоду відзначити появу цього попутницького нашої ідеології часопису, що в редакційній статті ч. 1-го обіцяв „заступати в першу чергу селянсько-робітничі інтереси“.

На протязі року провід журналу був у руках підкарпатського поета Гренджі-Донського — того самого Донського, що йому „демократичний“ чеський уряд не дав минулого літа візи на подорож до Харкова на Правописну Конференцію.

З початком поточного року часопис реорганізовано з двохтижневика на місячник і перших два числа його підписано ще тим самим Гренджою. Але ось надійшло ч. 3 часопису, Шевченківське, і за редакцію відповідає вже інша особа — Іван Мешко, а за дотеперішнього редактора „Н. З.“ в редакційній замітці між иншим сказано, „що деяким панам не подобався виступ Гренджі-Донського, як редактора „Н. З.“ і вони постарались, щоб він не „експонувався“ і не підписував журнал як редактор“. Дивно було б, коли б сталося инакше, — завважимо від себе. Адже журнал добре заливав за шкіру сала на протязі більше року і чеським урядовим колам, що господарюють на українській землі, як у себе вдома, проводячи безсоромно-одверту чехизацію української людности і руйнуючи економічно країну; дався у знаки часопис і своїм „хруням“ — владущій класі, що потурає чехизаторським та руйницьким заходам окупантів... Ні грошові кари, ні конфіскації часопису не спиняли завзятців і, як наслідок — безглузда, дика помста — заборона Гр.-Донському підписувати журнал, бо він урядовець приватної (навіть!) інституції...

Число 3-тє має, між иншим, такі праці, що їх присвячено Т. Шевченкові: Пророкові — Великому Кобзареві — вірш Гренджі-Донського, який поліція заборонила прочитати авторові на Шевченковому святі (про інцидент між автором і комісаром поліції розповідається в окремій замітці); із статті „Тарас Шевченко“

довідуємось про той своєрідний культ Шевченка на Підкарпатті, де ті самі „хруні“ — владущі русинські („руські“) кола намагаються натягти „на селянську постать Тараса рясу смиренного уніятського попа“, або зробити з нього пророка „козацько-української республіки“... В іншому місці цієї статті говориться: „... шанування пам'яті Шевченка, як „національного українського поета“ стало тепер, за - для відомого проти-українського курсу чеської влади на Підкарпатті, невідгідним для наших патріотів. Бо вони нічого більше, як у меншій чи більшій мірі

„Раби з кокардою на лобі
Лакеї в золотій оздобі“...

„Нам, селянам і робітникам, Шевченко дорогий не тільки тим, що він писав народною мовою погорджуваних безправних „людей у сіряках“, він дорогий нам ще більше тим, що він своїм пламеним словом виступив в обороні покривджених, поневолених і бідних, що закликав тих бідних „пирвати кайдани“,

„Громадою обух сталить,
Та добре вигострить сокиру“...

В справі каїнової роботи темних сил на Підкарпатті що - до шкільництва та українського руху подано, між іншим, такі замітки: „Лопурівська шкільна політика в Берегові“, „Боятися „зарази“, „Розсипалівська політика“. Скрізь тут розповідається як під тим чи іншим виглядом темні сили провадять боротьбу з „проклятою українщиною“. Як один із засобів цієї боротьби має відбутися й загально - шкільне „Святування ювілею Духновича“ („руськово деятеля“ на Підкарпатті)...

У відділі „Література“ вміщено вірші Гренджі - Донського („А на горі горять вогні“ і „Пісні і — ти“) і Бокшая („Нас бескиди не розлучать“) та образки і новельки — „За гроші“ О. Джумурата; „Шіснацьть їх упало на чужому лані“ Ю. Шугая; „В боротьбі“ О. Павлишина.

З більших статтів, що торкаються життя Радянської України треба відзначити таких дві: „Дніпрельстан“ — досить докладний інформаційний матеріал подав інж. Ол. і ще більш повні відомості з 12 - ма світлинами подано в статті Тар. Франка — „Руханка і спорт на Радянській Україні“ (передрук із Львівського „Життя і знання“). Відділ „літературна хроніка“ дає низку дрібних заміток із всеукраїнського життя.

Впадає в око ще такий цікавий матеріал. Шкільні підручники на Підкарпатті укладають найреакційніші люди — оті русини - хруні. Не знати, які саме причини примусили одного такого „впорядника“ читанок та азбук, попа Августина Волошина, вмістити в читанці і твори Т. Шевченка. Але що - ж вони, оті попи поробили з Шевченком! У статті „На що?“ подається ціла низка зразків блюзнірського поводження з творами великого поета. Ми обмежимося тут наведенням тільки одного його твору — „Вечір“ і паралельно препарації для попівських потреб згаданого Волошина. Отже

У Шевченка
Вечір

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Сім'я вечерея коло хати;
Вечірня зіронька встає;
Дочка вечерять подає;
А мати хоче научати
Так соловейко не дає

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло їх.
Затихло все... Тільки дівчата
Та соловейко не затих.

У читанці
„Вечер

Садок вишневий коло хаты,
Хрущѣ¹⁾ над вишнями гудуть,
Роботники з плугами йдуть,
Спѣвають идучи дѣвчата.
Мати в дома вечерю ладить,
Голодный хлоп к столу спѣшить.

Вечерня зоренька встає
Донька вечерю подає.
А мати хоче научати
Что то им все Бог дарує.

Поклала мати коло хаты,
Маленьких дѣточок своих.
Сама заснула коло них...
Затихло всё, только дѣвчата
Та соловейко не затих.

Т. Шевченко“.

¹⁾ В українських школах Підкарпаття й досі панує архаїчний правопис і літеру „ѣ“, у читанні вимовляють, як „і“. Г. К.-К.

Коли препаратія творів нашого Прометея з якою б ні було, навіть високою ідеєю, може викликати у нас неприємне почуття, то така препаратія твору до попівських потреб викликає тільки огиду... Бо тут бачиш єдине: хамство хруня!

Г. Ков.-Кол.

Н. Д. Лагута. Забутий художник. Руфин Гаврилович Судковський. Издание автора. Николаев. 1928. Стор. 40. Ціна не показана. З портретом та знімками з картин на окр. аркушах.

Ми надто бідні на роботи присвячені Історії Укр. Мистецтва XIX віку; ми маємо дуже мало навіть матеріалів до життя митців, їхньої творчости та місця переховання їхніх творів. Робота т. Лагута є спроба затулити одну з таких прогалин, а саме дати матеріал до життя та творчости Р. Г. Судковського. Як всяка перша спроба, робота т. Лагута має свої хиби.

По перше: через що Судковський — „забутий художник“? назва не зовсім відповідає дійсності; по загальних курсах історії російського і українського мистецтва ми надибуємо згадки за Судковського, репродукції з картин Судковського можна надібати навіть по хрестоматіях (що правда старих), отже справа з відсутністю популярности Судковського навряд чи стоїть так гостро, як про це каже назва книжки. Але, що до характеристики Судковського як художника, то тут дійсно справа стоїть зле; ми такої оцінки досі ще не маємо. Не дає її нам повної і т. Лагута, йому заважає той великий пієтет перед Судковським, що ним перейнята вся книжка. Пієтет сам по собі нічого собою поганого не являє, але в книзі він спричиняється до тенденційности, до того, що ми маємо не біографію, а „житіє“.

Може саме „житійність“ стилю спричинилася до того, що т. Лагута не досить систематизував відомості з життя та творчости Судковського, зокрема автор не дав періодизації творчости.

Не зовсім можна погодитися і з припущенням тов. Лагута, що до впливів на Судковського: без формальн. аналізу спільних рис Судковського та Куїнджі він категорично відкидає вплив останнього. Автор приводить на стор. 29 цитату, в якій ставить під сумнів вплив Айвазовського на Судковського, автор цю цитату не коментує (взагалі дуже жалко, що автор до приведених цитат дуже рідко додає своїх коментарів), значить ми мусимо це прийняти за авторову думку. Він, здається, безпосередньо визнає тільки вплив Ахенбаха. Взагалі з методами аналізу творчости, ми не можемо погодитися з т. Лагутаю, вона позначена імпресіонізмом; автор або порівнює теми, що безперечно може мати своє значіння як складовий елемент аналізу, або дає описи картини. Іноді видно спроби стати на шлях наукової аналізу, але ці спроби треба визнати за не достатні, на стор.—28 надибуємо термін „архітектурна будова хвилі“. Як автор розуміє цей термін? Чи він має на увазі сам рисунок, а чи момент тональний? І що важливіше, в якому саме відношенні архітектурна будова хвилі подібна, або неподібна до прийомів інших мариністів? На ці питання т. Лагута, на превеликий жаль, відповіді не дає.

В книзі порушено питання виняткової ваги, а саме питання про українську малярську школу XIX віку. Не можна не відзначити, що автор поставив це питання в досить таки неясній формі. З одного боку автор вживає терміну „Українська школа“, з другого боку він каже, що Судковський ввійде не тільки в історію українського малярства, але і в історію російського, себ-то автор тут ставить наче-б під сумнів існування укр. малярської школи в XIX віці.

Так таки і не ясно чи т. Лагута вважає вживання терміну „українська школа“ за доцільне, чи його поняття укр. шк. краще передати терміном „Малярство на Україні“ (дуже подібний термін ми надибуємо в Голлербаха „Портрет в Росії XVIII в.“, а не „російський портрет“).

В книзі важко уловити план, заважають книзі також і повторення, що ними рясніє книжка.

До позитивних боків книги треба віднести старання виявлення характеристики Судковського сучасниками шляхом цитат з рецензій на виставки та некрологів. Дуже жалко, що т. Лагута не дав соціальної аналізу творчости Судковського та не встановив його місце серед сучасних художників.

Жалко також, що автор в показчику картин не завжди відзначає матеріал та техніку картини. Взагалі ж каталог складений уважно, в багатьох випадках автор подає навіть місце переховання картин. До книги також приложений реєстр писань про Судковського.

Реєстр рецензій та некрологів, до чести упорядника, відзначається повнотою та ґрунтовністю, треба подякувати авторові, що він поклав стільки праці на зібрання її із всяких малоприступних нам тепер видань. Що ж до бібліографії сучасної літератури, то вона не позначається особливою повнотою. Упорядник згадує тільки про словарні замітки та про місця з книги Гнедича „История искусств“, де говориться за Судковського.

Зокрема дуже жалко, що авторові залишилися невідомі нечисленні рядки з „Русской школы живописи“ А. Бенуа, де Бенуа дає відмінну характеристику Судковському (що правда, характеристика з партійним відтінком, зокрема А. Бенуа дає зовсім іншу оцінку відношення ніж Судковський та академізмом).

Взагалі треба сказати, що книжка видана досить пристойно, до книги додано декілька репродукцій з картин Судковського, знімок з його могили та з декількох картин.

Без сумніву додадуться майбутньому дослідникові згадані вже реєстр картин та бібліографія. Не обмине також дослідник і самої книги.

Дмитро Чукин

Трагедия украинского еврейства. Государственное издательство Украины Харьков 1927 год стр. 72. Цена 90 коп.

Пинхос Красний присвячує свою невелику роботу „памяти невинных еврейских жертв, павших в кошмарные 1918 — 20 погромные годы от кровавой руки украинской контр - революции“.

Книжка Красного взагалі не виходить характером свого змісту з рамок брошури, але все ж таки вона подає читачеві, який бажає ознайомитися з „трагедією українського єврейства“ деякі цікаві довідки, яких ми торкнемося наприкінці нашої рецензії.

В цьому відношенні вона може доповнити деякими рисами той солідний матеріал, який вміщено в спеціальній роботі проф. Хейфеца „Мировая реакция и еврейские погромы“. — т. 3-й „Украина“. В передмові „от издательства“ цілком викрито тактику петлюрівщини :

„Не имея под собою почвы для влияния на массы, петлюровщина — персонифицированное название украинской контр - революции — жила за счет разжигания человека - ненавистнических и националистических инстинктов кулачества и своих бандитских войск, натравляя их на еврейскую бедноту и организуя погромы. Поэтому пути, по которым проходили петлюровские армии так называемой УНР — эти пути были политы кровью украинских рабочих и крестьян и еврейской бедноты“.

Щоб подати цілком наш погляд на книжку П. Красного ми скажемо декілька слів про роль єврейської буржуазії в справі петлюрівського „визволення“ України.

Яку позицію зайняла єврейська буржуазія в цьому ділі ?

Це питання розв'язано шляхом так званого „сотрудничества“ її представників з погромною владою Петлюри.

Як відомо встановили особливе міністерство „по єврейських справах“ (одним з таких міністрів був П. Красний, — автор рецензованої брошури). Щоб придбати прихильність єврейської буржуазії, все було встановлено, „точнісінько як в Європі“ — включно до національно - персональної „автономії“. Але із за цих гарних лозунгів виглядало звіряче обличчя погромщика, заздалегідь даючи знати беззахисному єврейському пролетаріатові наддніпрянської України, що чекає його в недалекому майбутньому. Дійсно анти-семітська агітація розпочалася ще 1917 року, одночасно з виступом Центральної Ради на політичну сцену. Тоді ж прокотилися по Україні і перші погроми (Трагедия украинского еврейства — стр. 17). Буржуазія надіслала до петлюрівського уряду чотирьох міністрів, які повинні були провадити „національно - персональну автономію“.

Важко уявити собі більшу ганьбу, більшу глибину морального занепаду та політичної безпринципності цих ніби-то „представників“ єврейського населення, які погодились грати під прапором погромної петлюрівської влади комедію утворення єврейських „вільдштейн“.

Але вони — ці люди не тільки грали оцю комедію — вони, бачиться, і досі не можуть як слід зрозуміти гідку суть своєї лакейської позиції в лавах петлюрівського уряду „Разоблачая теперь погромную политику петлюровского правительства — цілком справедливо каже автор згаданої передмови — П. Красний невольню розоблачає і роль той єврейської мелкої буржуазії, представителем которой он был, сидя в министерском вагоне“. Смысл этого разоблачения, говоря словами автора этих очерков : „Вы резали в Проскурове... только в кварталах еврейской бедноты. Только лишь там, где живут еврейские рабочие и еврейские ремесленники“... Під захист погромної „влади“ готова була сховатися єврейська дрібна буржуазія, націонал - соціалісти, сіоністи, частина інтелігенції то - що. Це був політичний блок проти „більшовизму“, проти політичної лінії широких мас трудящого єврейства.

Але цей „блок“ не раз порушувало звірство петлюрівських бандитів. І тоді міністрам єврейських справ „приходилось расписываться в полном своем бессилии“ (висловлення Пинхоса Красного в його брошурі).

Тепер ми подамо кілька місць з брошури, які мають погромну „діяльність“ петлюровщини.

„Наступила осень 1917 года — пишет автор брошуры, разворачивалось постепенное самостоятельное движение : оно имело уже в Киеве не только свой парламент — Центральную Раду, свое представительство, свое войско, но вместе с тем докатилось — не могло не докатиться — и до своих... собственных погромов...“

Еврейские партии в Центральной Раде волновались, протестовали, требовали решительных мер борьбы, вносили запросы „известно - ли правительству“ и т. д. Совсем, как в „порядочных государствах“...

На трибуне стоял „премьер“ Винниченко и что то такое мямлил невнятное, что ему собственно говоря известно, что ему „ничего не известно“ (стр. 23).

Така була роля соціал - демократа Винниченка в цій погромній справі. Це була позиція нейтралітету, жодного слова протесту, як свідчить колишній міністр єврейських справ, він не сказав.

Більш того... когда после погрома явилась в Киеве к тогдашнему главе директори Владимир Винниченку делегация от Бердичевской еврейской общины и потребовала от директори принятия решительных мер борьбы с еврейскими погромами, соответствующего обращения к армии, то он ей без всяких обиняков просто ответил буквально следующее: „Что, вы хотите нас поссорить с нашей армией, с нашим главным командованием?“ (стр. 20) Демократичний прем'єр Центральної Ради як бачимо — вже зробився одвертим погромщиком. Діла були вже явні, ховатися, носити маски було зайве. Це були вже часи Директорії. (Між іншим цікава аналогія з тактикою царату).

„На следующий день последовало — пише далі П. Красний — все таки обращение Директори, но не к погромным своим бандам, а к еврейскому населению, которое призывалось повлечь на свою молодежь; дабы она не ставилась сочувственно к большевикам, и тогда его громить не будут... Ну чем не знаменитый ответ царского министра Плеве еврейской делегации весной 1903 года после кишиневского погрома: „Уймите Вашу молодежь, чтобы она не вмешивалась в революцию, и тогда не будет погромов“...

Народні маси на Україні не вірили ні Петлюрі, ні директорії. Універсали з широкими обіцянками та гучними лозунгами не мали успіху, щоб удержати під жовто - блакитними прапорами своїх „молодців“, петлюрівській владі залишилось тільки одно — дозволити їм грабувати, вбивати євреїв. Таким чином петлюрівщина та бандитизм швидко стали синонімами.

Жахливі деталі того часу передає розділ брошури „Проскурівський погром“ (стр. 28).

Цікаву інформацію подає автор про з'їзд української білої еміграції, що відбувся в Кракові.

„Среди резолюций — пише П. Красний — которые на нем приняты, есть специальные, кои посвящены национальным меньшинствам на Украине.

„Национальные меньшинства на Украине (заявляє з'їзд), кои безусловно стали на сторону оккупантов и были авангардом московских государственно - политических и социальных идеалов — показали лишний раз украинскому народу, что его стремления к государственно - независимой жизни им чужды.

Поэтому с'езд... предостерегает национальные меньшинства на Украине во имя их собственных интересов от их противо - украинской политики“.

Ця резолюція яскраво підтверджує, що жовто - блакитна еміграція „ничего не была и ничему не научилась“, що її моральний та ідейний багаж залишився той самий, і що загроза погромом, як і раніш, найкраще знаряддя в її політичному арсеналі. Але тим самим вона показує, що в наступній перспективі історичних подій — вона засуджена на політичну смерть, на повне моральне банкрутство.

К. Тасічко

Проф. Р. Бабун „Історія інститутів права“ переклад з російського П. Вишницького. Юрвидавництво НКЮ УСРР 1928 р. Стор. 360. Ціна 3 крб. 50 к.

Ця праця Професора Київського Інституту Народного Господарства Р. Бабуна з історії інститутів права може задовольнити не тільки читача вищої підготовки, а й середнього читача й дозволена Державним Науково Методологічним Комітетом Наркомосвіти УСРР до вжитку як посібник для ВУЗ'ів.

Досліджуючи історію права, автор відкидає старі бжуазні засоби історичної, нормативної та інш. шкіл, не вважаючи кожний інститут права за етап у розвитку правової ідеї; дослідник має за мету по - перше з'ясувати зміст найважливіших інститутів права за різних часів й по друге дослідити причини виникнення, розвитку та занепаду цих інститутів, додержуючись точки зору Маркса й Енгельса, вважаючи право за похідне явище, яке зароджується разом із зародженням суспільних класів і в своїй розвитку відбиває їхню боротьбу. Автор висвітлює значіння суспільної революції в праві, — процесі що його так класично проаналізував Ленін в своєму творі „Держава й Революція“.

Тому в кожному відділі роботи, що є присвячений тій чи іншій добі, розповідаючи про інститути права: державного, кримінального, цивільного й процесуального, автор дає огляд соціальних підвалин доби, підкреслює й аналізує боротьбу, яка точилася поміж класами, висвітлює стан землевласництва й усі ті чинники, що мали вплив на законодавство.

Книжка складається з двох частин та з невеликого вступу.

Перша частина говорить про Інститути античного та середньовічного права і складається з 3 відділів.

Маючи на оці значний обсяг книги, подаємо тут огляд лише в загальних рисах. Відділ перший — право давнього Риму має 11 розділів. Починається звичайно з законів XII таблиць. Було б краще коли б дослідник більше спинився на цьому найцікавішому й найяскравішому пам'ятникові старовини, що до змісту й до форми. Можна було б сподіватися, що автор дасть декілька зразків цих законів, відповідно тому, як він робить це далі що до „Руської Правди“, хоча б підкресливши лаконичність, подану категоричними імперативами вольового способу. Одночасно не відбито таких характерних поглядів Риму, що крадіж гірше за грабіж, а лихварство гірше за злочини проти життя. Дуже сумнівно досліджено Римське цивільне право, якому присвячено 6 розділів. Цікаві підкреслення боротьби класів, наприклад риса, що договір позики за обставин розвиненого товарного господарства був найбільш чітким виразом соціальних стосунків, бо довжники й кредитори, як громадські групи являли собою звичайно протилежні класи суспільства.

Не менше уваги віддано відділу другому що до інститутів західно-європейського права за середніх віків, про які розповідається в 8 розділах. В цьому відділі автор відбиває погляд Маркса, що не треба малювати середньовіччя як тяжке склепіння людської історії, куди повинен був увійти майбутній цивілізований європеець і в стражданнях варварства здобути право на сучасне буржуазне існування. Сучасне буржуазне суспільство й суспільство середньовіччя є однаково суспільства класові, де одна, числом невеличка частина населення прибирає до рук головну масу здобутків суспільного розвитку й живе коштом життєвих сил продукційних клас. Різницю цих двох у засобах пригноблення й формах визискування спричиняє різниця економічних обставин. Деякі деталі можна було б подати точніше.

Закінчується перша частина відділом третім, тут автор наводить право держави — міста й федеральної держави в Росії й на Україні (14 розділів), де поруч розглядається право Київської й Новгородської держави, які виразно відбивають розвиток інститутів права східно-європейських держав — міст, при чому подібність політико-правної структури Києва та Новгорода пояснюється подібністю економічних і політичних обставин. Досить уважно розглянуто джерела права за тих часів, є й цитати з Руської Правди, що безперечно має значіння, бо взагалі цитата полегшує засвоєння тез і висновків. Треба відзначити зауваження автора що в Київській та Новгородській Державах за XII — XIII ст. набирає чинності обрання князя на вічі — нове джерело влади княжої, тоб то з того часу як на заході по міських республіках розвивається інститут подести.

Підкреслення цього факту ми не знайдемо у попередніх тенденційних письменниках з руського права.

Далі йде право на Україні за XV — XVII ст. при чому добре подано дані про Литовський статут й інші джерела тієї доби.

Останній розділ цього Відділу розповідає про право Московської Держави за середніх віків. Автор зазначає, що Московська Держава являла собою теж феодальну систему, від початкового феодалізму до його перетворення в станову монархію, при чому в Росії й на Україні феодальна Держава й властиве їй право розвивається пізніше ніж на Заході.

Частина друга. Право за часів абсолютизму й розвиток буржуазного права. В цій частині, крім загальних уваг 4 відділу, що присвячені — кожний окремо — Англії (6 розд.), Франції (7 розд.), Німеччині (6 розд.) й колишн. Росії (6 розд.), автор побіжно звертає увагу на особливості інститутів права цих країн, розповідає про їхнє становище до початку XX сторіччя, при чому подається інститути права характерні взагалі для абсолютичної держави, права того перехідного періоду, коли економічного панування досягли торговельний капітал й середньо-маєткова землевласність і за політичну владу змагаються дві класи: поміщики й буржуазія, при чому в нетрах капіталізму розвивається нова соціальна сила, що носить нове право — пролетаріат.

Найширше розроблено тему за Англію, при чому досліджено заховання видимості старих форм формального й матеріального права. Що до Франції, то треба б було розвинути систему урядування за часів комуни, цього автор майже зовсім не торкається.

Послідовно, так саме докладно, завжди маючи на увазі, що інститути права склалися відповідно до розвитку капіталізму, подана ця тема що до Німеччини й колишньої Росії Особливо це було важко зробити в такому стислому огляді що до Німеччини зважаючи на політичну роздробленість, і різний економічний рівень її частин до 1849 р.

В останньому відділі (Росія) між іншим звернуто увагу на місцеве урядування України за часів царату.

Треба б було зупинитись на законодавстві про страйки, про яке автор зовсім не згадує.

На жаль в роботі багато термінів подано тільки латинською мовою; не перекладено частково й окремі вирази й назви джерел, що подано чужеземними мовами, читач мусить подекуди наперед ознайомитися з джерелами, бо часто густо про них подається тільки в загальних рисах.

Книжку видано добре, в кардонній обкладинці.

Віктор Кравців.

Хозяйство Украины Ежемес. политико-эконом. журнал Госплана УССР № 1 стр. 220; № 2, стр. 202; № 3 — стр. 200, Издав. „Хозяйство Украины, 1928 р. Ц. № — 2 крб.

Журнал Держплану УССР „Хозяйство Украины“, що друком виходить з 1923 р. уже п'ятий рік, являє собою єдиний орган української економічної думки, що на його сторінках ставляться, розв'язуються й висвітлюються як актуальні питання з народно-господарського життя України, так і найголовніші особливості господарства капіталіст. країн.

Журнал загалом побудовано на зразок органа держплану ССРР „Плановое хозяйство“. Подібно до нього, і „Хозяйство Украины“ також на 1928 рік містить у собі насамперед загальні статті провідного характеру, потім статті, присвячені внутрішнім окремим питанням господарства України, відділ економіки й техніки, відділ чужоземний, та критику й бібліографію. Зміст № 1, 2, 3 журналу багатий і різностаттний. Найбільшу увагу при цьому звернено на актуальні проблеми господарської обстановки, що її переживали і тепер почасти переживаємо. І це цілком слушно.

За браком місця розглянемо найцікавіші читачеві статті. До них належать: статті С. Ривкінда (№ 1), С. Мінаєва (№ 2), М. Чернова (№ 2), Н. Виноградського (№ 1). Статті теоретично-методологічного змісту С. Кисельова (№ 1), Віткупа (№ 2,3), Шатана (№ 2), Дашковського (№ 3), Введенського (№ 3) та нариси Кузнецова (№ 3), Весова (№ 2), Вісленського (№ 1).

Стаття Ривкінда „Основные моменты, характеризующие хоз. обстановку Украины“ змальовує одмінні особливості поточної 1928 р. господарської кон'юнктури проти 1927 р., причини, що викликали цю зміну, та намічає заходи економічні, що їх треба вжити для дальшого інтенсивного пропорційного розвитку сільського господарства й промисловости.

Найголовніша негативна особливість: це зменшення протягом останніх (з перервами) 4—5 міс. на ринок с. г. продукції (зернової насамперед), зниження хлібозаготовель, що почасти і тепер загрожує загаяванням експорту, імпорту, темпу індустріалізації, порушенням економічно-політичної рівноваги між містом і селом, то-що. Аналізуючи це, автор слушно відкидає вплив не економічних чинників та вбачає головну причину зменшеного подання збіжжя в загально-господ. кон'юктурі. Сюди відносяться невідповідність подання (15% проти 26/27 р.) промтоварів збільшеному попиту (20 — 22% проти 26/27 р.) збагаченого за останні роки укрсела. Заходи поліпшити становище: інтенсивніше подавати товари промисловости, поліпшити їх якість та асортимент, розвинути кустарно-промислову кооперацію, підтримувати теперішній рівень хлібних цін та інше.

У цікавій статті Мінаєва подано вже загальні підсумки господарські 1926 і 1927 р. на Україні з погляду динаміки народнього господарства загалом та успіхів планування не тільки на полі соціалістичного сектору української економіки але й приватної стихії. Статистичні данні, що з них користується автор, переконливо доводять читачеві хибність побрехеньок української опозиції як по лінії піднесення матеріально-культурного добробуту на 1928 р. робітництва, як і з погляду джерел та темпу індустріалізації країни взагалі.

Якщо в статтях Ривкінда й Мінаєва загалом змальовано динаміку та стан окремих господарських процесів (у пром. і у сіль-господарстві) з погляду їхньої взаємозалежності та питомої ваги в поступовому наростанні елементів соціалізму, то в статтях Чернова і Виноградського читач матиме спеціально докладну аналіз чинників хлібозаготовчої кризи. Слід відзначити ясний, директивний стиль викладу Чернова та багатство цифрового матеріалу (особл. у Виноградського).

Загальна риса позначених вище статей — це їхнє актуально-бойове наставлення — освітлювати сучасну поточну господ. кон'юнктуру.

Друга група матеріалу № 1, 2, 3 журналу — це статті теоретичного змісту.

Стаття В. Введенського „Проблема 5 летнего плана респуб. и эконом. районов в ее разрешении“ (№ 3), як і стаття Е. Шатана (№ 2) („Производительность труда в 5 летнем плане“) об'єднані між собою спробою накреслити методологічні засади в плануванні народнього господарства України — проте одмінні в тому, що у першій маємо загальну картину планування з погляду увязки між собою усіх чинників народ. хоз. України та ролі в методології планування районів, округи; у другій же (Шатана стаття) зачеплено питання, як краще ув'язувати низові плани з загально-промисловим, загально-господарським, з погляду тільки важливости продуктивності праці в методології планування народнього господарства.

До того ж циклу належить стаття С. Кисельова. Одмінність її в тому, що автор, накресливши методи економічної аналізи та складання планів, потрібних в умовах реконструкції господарства, подає докладну й вичерпливу характеристику проти капіт. системи модифікованих соціально-економічних категорій у радян. суспільній системі.

Значіння цих статей в тому, що свідчать про значний поступ у новій радянській науці планувати товарно-стихійні процеси не тільки України. Стиль викладу, проте, у статті т. Шатана не популярний, подибуємо прикру фразу що Україна для т. Шатана це „русская действительность“ (34 стр.).

Окреме місце посідають статті Дашковського та Віткупа, присвячені динаміці капіталізму.

Дашковський в статті „Тенденції промислового розвитку“, на жаль, обмежується тільки матеріально-технічною стороною проблеми; трапляються не цілком слушні чи не розгорнуті доказові твердження (прим. що до абсолютної земленти, що до аграрних криз — стор. 38 — 44, облішено ролі монополій). Проблеми криз капіталу, присвячено статтю Віткупа (реферат в Інституті Марксизму). Хибує стаття прим. на недостатнє вилучення умовин можливості криз від причин криз; помилкове рівнож його ргіпим товевпс криз — суперечність між продукцією і споживанням.

Загалом нічого нового в мало ще досліджену проблему криз автор не вносить.

Із статей чужоземної економики — Весова добре знайомить читача в відомим „чу-дом“ раціоналізації 1927 р. господарства Німеччини; Віслінського нарис докладно з'ясовує умовини фінансово-валютної стабілізації Польщі, показує на свіжому статистичному матеріалі шляхи й наслідки давесадії американським капіталом пансько-фашистської Польщі протягом 1925 — 27 р. для робітництва і селянства. Для земробітників цікава стаття Попова про перспективи переселення на далекий Схід з України. Нарешті стаття Кузнецова про „Будущее большого Харькова“ — є цікава спроба накреслити гадані можливі межі технічного й економічного розвитку Харкова та його районів у майбутньому.

У журналі цього року слушно поширено відділ присвячений місцевій промисловості, економічним оглядам по округах, районах України. Од цього журнал тільки виграв.

Рівнож відділ бібліографії і критики ц. р. багатший і ширший. Редакція бо зважила доконечну потребу ознайомити читача з новинками літератури економічної мовою німецькою, англійською та инш.

Що до українізації журналу, то на жаль, майже нічого досі що не зроблено протягом 3-х 4-х років. Випадково — подибуємо статті укромовою (прим. № 3 журн. 1928 р.) але якість морфології, синтаксис не цілком задовільна (прим. „будем, зо зрошен-ням, життю, ваготіння“) та чимало инших огріхів.

Загалом, журнал веде досвідчена гаразд рука, він має свого кваліфікованого читача, і заслуговує на велику увагу кожного робітника практики й науки з економики. Папір добрий, обкладинка чепурна.

Ціна журналу, хоч відповідає його вартості, все-ж трохи за висока.

Н. Мушастий

Чернігів і Північне Лівобережжя. Українська Академія Наук, історична секція. Огляди, розвідки, матеріали під редакцією голови секції академіка Михайла Грушевського. Державне Видавництво України. 1928. Стор. XII + 531. Ціна 7 карб. 50 коп.

Цю коштовну книгу видано дуже добре з зовнішнього боку, вона багата на ілюстрації. На жаль із передмови ми довідуємося, що фінансові труднощі перешкоджають дальшому виданню подібних збірників. Чи не можна-б було їх продовжити коштом менш цінних видань, які інколи трапляються в академічному видавництві?

На зміст книги дуже багата: тут є матеріал і історичний, і археологічний і діалектологічний, і з історії мистецтва та нумізматики, й навіть геологічний. Книга починається двома цікавими роботами академіків П. Тутківського й М. Грушевського. „Передісторична природа Чернігівщини“ та „Техніка й умілість палеолітичної доби“. Далі йдуть археологічні розвідки — П. Смолічева й В. Коровської. Особливу увагу притягає до себе стаття акад. М. С. Грушевського — „Чернігів та Сіверщина в Українській історії“. Тут високошановний автор висловлює низку цікавих зауважень й гіпотез, а саме: що Переяслав мабуть почав своє життя історичне дуже рано — ще з VII — VIII вв. і в X в. занепав і що колись він був „важлишим пунктом ніж Чернігів“ (ст. 104) і аж у X в. передав гегемонію в Лівобічній Україні Чернігову і що в IX — X вв. міг бути „ще якийсь инший, дальше на схід просто, чи на полудневий схід висунений політичний осередок українського розселення“ (ibid) й т. и. Остання гадка акад. Грушевського цінна тим, що вона подає місток для з'ясування питання про те, що десь коло Дону в початку X в. існувала держава Олега. Що-ж до взаємовідносин Чернігова й Переяслава, що їх порушує автор, то історичні дані за них подають привод до думки: чи не були це центри ріжних до певної міри відокремлених племенних елементів? Бо навряд чи можна погодитися з дуже категоричним твердженням автора другої розвідки цієї-ж книги, В. Ганцова — „Діалектичні межі на Чернігівщині“ ніби „територія північних українських говорів на Лівобережжі... в загальному окресленні відповідає етнографічній території сіверян“ (ст. 279), цеб-то літописному її зазначенню. Тієї ж доби торкаються статті А. Верзилова „Найдавніший побут Чернігівської околиці“ й П. Смолічева — „Чернігів та його околиці за часів великокнязівських“.

Останньому слід закинути його повне довір'я до дуже ранніх звісток літопису (пор. напр. у нього ст. 130 з ст. 103 в статті М. С. Грушевського), а також не зовсім вдалу спробу довести, що Чернігів, як певне історичне місто існував раніш X в., бо дані його або свідчать за те, що тут звагалі здавна жила людність, або стосуються лише до самого X в. (пор. ст. 120, 122, 123). Що до зазначеної статті А. Верзилова, то важко

погодитися з деякими його категоричними твердженнями, історичного характеру, ніби в VII—VIII в. на Чернігівщині „безперечно вже жили сіверяни, а над ними панували Хозари“ (ст. 6в), ніби „Варяги стали за той торговельний фермент, що розворушив народні маси, втягнув їх у кола торговельних інтересів“ (ст. 67), варязькі кола з'єднали словянські племена й поставили над ними „намісників з Варягів“ (ibid) — то-що; це захоплення А. Верзилова „норманською теорією“ позбавляє його можливості помітити інших посередників в торгівлі Чернігівщини з Сходом, яких, противно тому що говорить автор (ст. 68), зовсім не було звідси усунено і в XI в. і пізніше.

Надзвичайно цікавий і науково свіжий матеріал подає Моргилевський в розвідках „Спасо-Преображенський собор у Чернигові за новими дослідями та Успенська церква Єлецького монастиря в Чернигові“. Цілих три інтересних розвідки подає М. Макаренко „Борзенські емалі й старі емалі України взагалі“, „Біля Чернігівського Спаса“, „Старогодська божниця та її малювання“. У М. Макаренка інколи трапляються дрібні історичні неточності й необережності (напр. про князів на ст. 184—185, про „Настю“, про Всеволода Святославича, який не був „батьком Михайла“, та й поховано його не біля Спаса, а „во церкви святоє Богородиці“ Іпат 1996 р.), що розуміється не позбавляє його робіт значної наукової вартості. Із інших цікавих розвідок слід зазначити О. Грушевського — „Любецькі справи другої половини XVI в.“, М. Василенка „Правне положення Чернігівщини за польської доби“, Ф. Ернста — „Мазепин будинок у Чернигові“, В. Дубровського — „Селянські втечі на лівобережній Україні наприкінці XVIII ст.“ й інші.

Взагалі слід вітати вихід у світ цієї коштовної наукової книги, що збила багачко різноманітного наукового матеріалу. Було б дуже бажано, щоб і надалі виходили подібні збірники, що їх намічала історична секція відносно інших районів України.

Вол. Пархоменко

НКО Держнаукметодком. Секція профосвіти. Програми суспільствознавства для ВУЗ'ів. ДВУ 1928 стор. 137. Ц. 1 крб.

Держнаукметодком по лінії профосвіти, щоб централізувати та поліпшити стан викладання суспільствознавства у ВУЗ'ах України, зокрема заходився слушною думкою видати на це відповідні програми.

Якщо взяти на око дотеперішню часто-густо хаотичність, індивідуалізм у ВУЗ'ах у методиці, ба навіть у методології викладання того чи іншого курсу з суспільствознавства то потреба на програми є цілком на часі.

Робота ДНМК що до цього підсумовує та остаточно санкціонує наслідки не аби-якої праці на першій Всеукраїнській Конференції викладачів суспільствознавства, що відбулася у Харкові 1926 р. в липні міс.

Провідною думкою ДНМК було: дати такі програми з суспільствознавчих дисциплін, щоб як з методичного, як і з методологічного погляду відбивали специфічне цільове виробниче наставлення того чи іншого ВУЗ'у, маючи на оці при цьому зашлеплювати марксо-ленінський світогляд майбутнім фахівцям.

Книжка-збірник містить у собі програми: з політекономії, економполітики, історії класової боротьби, історії матеріалізму, економгеографії, радянського права й радладу та профруху.

Загалом вартість програм полягає в тому, що: розроблено й пристосовано їх до навчального плану залежно від 1) типу ВУЗ'у, та 2) питомої ваги кожної суспільної дисципліни, — рекомендовано й висунуто на чільне місце активні методи викладання суспільствознавства (лабораторія, Дальтплан), та цілком удало скомбіновано програми з робочими планами. Справді у кожній програмі викладач знайде добре розташовані й деталізовані докладно теми, підтеми, їхній зміст, відповідну літературу, кількість часу на рік, бюджет (проектний) часу студентів проробляти курсу.

Відзначимо, oprіч того, хиби, що їх виправити цілком може колективна думка суспільствознавців.

Що до політекономії, то загальна хиба програм в тому, що радянську економіку перенесено наприкінці курсу. А про те, слід-би, на підставі педагог. досвіду, вивчати радекономіку паралельним конче курсом з політекономією. Суто методично-педагогічні міркування свідчать про велику активність, зацікавленість, успішне засвоєння курсу не тільки економіки капіталістичної, але й радянської за такої ув'язки й протиставлення.

Слід би також з педагогічних міркувань тему, предмет і метод політекономії перенести не на початок курсу, як це дивно рекомендує програма, але на кінець курсу.

Літературу істотну викладачеві зазначено не цілком вичерпливо. Бракує прим., Сміта, Рікардо, Струве, Зібера та инш. Дуже добре складена програма з історії класової боротьби, що має на меті насамперед Україну. Хибує темою 17-ю, де недостатньо накреслено послідовність і шляхи розвитку в Англії на терені Європи Захід., капіталізму першої полов. 19 стор. Невадле твердження про „раптовий перехід 20-х років до машинної техніки“ в Англії 19 стор. у темі 20-й. Справді поширення машин відбувалося як в Європі, як і в Англії — повагом — протягом 20—40—60 років 19 стор

Літературу зазначено цілком вичерпливо, хоч слід ще додати Гельда, Ковалевського, Мокота. У програмі з економполітики видається вельми докладно деталізований зміст усіх тем. Літературу вказано вичерпливо.

Проте не висунуто на належне місце ролі України в системі економполітики Рад-союзу; досить плутане також визначення предмету економполітики.

Вдовольняє програма з історичного матеріалізму.

З програмою економгеографії стався якийсь ляпсус: невідомо бо на кого розраховано програму: чи на ВУЗ'и, чи на профшколи.

Хибує збірник на цілковитий брак програм для ВУЗ'ів художньої вертикалі, хоч добре відомо, якої уваги та досконалої постановки викладання суспільствознавства вимагають художні ВУЗ'и.

Що до мови, української економічної термінології, то збірничок справляє досить приkre враження. Дарма, що програми могли б бути не аби-яким чинником українізації наукових робітників з погляду наукової економ. укр. термінології, поступу і розвитку наукової техніки укрмови, маємо цілковиту плутанину термінологичну, хаотичність та неуважне ставлення до чистоти, виробленості й точності наукової термінології. Прим. рос. „прибыль“ передано укр. і прибуток, і зиск, бариш, производств. отношения і производит. силы передано однаково: виробничі сили й виробничі взаємини, труд — труд-праця, хозяйственный і господарський і господарчий і господарний, производительность — плідність і продукційність та инш. (стор. 12—21).

Отже унормувати термінологичну справу будь-яким способом Наркомосові час уже.

Н. Мушастий

СЕРЕД КНИЖНИХ НОВИН

Вийшло протягом травня 1928 р.

Красне письменство

укр. мовою

Іван Ле — „Танець живота“, куди ввійшли оповідання: Будні, В одну ніч Любисток та чемриня, Танець живота, Ритми шахтарські, Камінний мірошник. ДВУ.

Я. Мамонов — Республіка на колесах. (Бузанівський лицедій) трагікомедія на 12 одмін. ДВУ.

Б. Грінченко — Твори, т. III. Сонячний промінь (повість). Вступна стаття М. Плевако. Повість „Сонячний промінь“ та її автор. Редакція М. Грінченкової. В-во „Рух“.

М. Філянський — Цілую землю (поезії). ДВУ.

О. Демчук — Верболози. Оповідання. ДВУ.

В. Винниченко — Божки. Роман. В-во „Рух“.

Ол. Досвітній — Тюнгуй. Новели з життя китайського народу (вид. III). ДВУ.

Б. Балабан — Темнота. Сучасна мелодрама на 3 дії. ДВУ.

А. Головка — Можу. Повісті й оповідання (вид. II). ДВУ.

Кропивині байки — Переказав С. В. Пилипенко, куди ввійшли: Соромливий, Шуляк і тетерук, Метр, Дипломований баран, Чорт, Бик та Корова, Рак, Біль та Гедзь, Сука в дзбані, Вовк та ягня, Баба, Нянька, Сова, Осел і сонце, Маковики. Передмова С. Пилипенка. ДВУ.

С. Васильченко — Повна збірка творів. т. I.

М. Коцюбинський — Твори. т. I. Під редакцією і з переднім словом академіка С. Єфремова. ДВУ.

М. Коцюбинський — Твори, т. III. Під редакцією і з переднім словом академіка С. Єфремова. ДВУ.

Л. Первомайський — Оповідання. „Пролетарий“.

М. Костомаров — Чернігівка. Бувальщина. З другої половини XVII віку Переклад Б. Грінченка. Редакція й вступна стаття О. Гермайзе. „Книгоспілка“.

Кость Котко — Істукрев (популярний підручник історії укр. революції. ДВУ.

Похгаммер — Пригоди барона Мюнгавзена. Як він їх сам любив розповідати в гуртку своїх друзів. Переклад з німецької Д. Загула. З передмовою проф. А. Машкина. „Укр. робітник“.

Фрідріх Шпільгаген — Міцною лавою. Переклад з німецької. ДВУ.

Джیم Тюллі — Жебраки життя (автобіографія босяка). З англ. переклав І. Ю. Кулик. ДВУ.

Едгар Аллен По — Вибрані твори. Переклад з англ. М. Йогансена та Б. Ткаченка. Вступна стаття М. Йогансена. ДВУ.

Дж. Верді — Аїда. Опера на 4 дії. Переклала Л. Старицька - Черняхівська. „Рух“.

Шолем-Алейхем — Мій перший роман. Вибрані оповідання. За редакцією Д. Фельдмана. З передмовою Пусінова. Переклад з єврейської Е. Райціна. „Укр. робітник“.

Велз — Прокинувся. Переклад з англійської Дятлова. „Укр. Робітник“.

Бляско Ібаньес — Потвора. (Оповідання). Переклад з еспанської В. Самійленка. В-во „Культура“.

рос. мовою

Петро Панч — Выстрел в лесу (сборник рассказов Пролетарий).

Иосиф Киселев — Интервью (стихи) ДВУ.

С. Радугін — Алая боль (эпос). ДВУ.

Н. Крашениников — Целомудрие. Роман. С предисловием проф. А. Б. Залкинда. „Зиф“.

Ф. Березовский. — Бабыя тропы. Роман в 4-х частях. Собрание сочинений с критико-биографическим очерком П. П. Мирецкого т. II. „Зиф“.

А. Неверов — Полное собрание сочинений с критико-биографическим очерком Н. Н. Фатова, т. V. „Ташкент город хлебный“ (повести, рассказы и п'єсы. 1922 — 1923 г.).

П. Водхауз — Похождения Экриджа (Ukridge). Перевод с англ. Е. Толкачева под редакцією Зенкевича. „Зиф“.

Ф. Купер — Мерседес из Кастилии. Роман. Полное собрание романов, т. XI. Под редакцією Н. Могучего „Зиф“.

Один час моей карьеры — Из воспоминаний двадцати семи французских журналистов. Перевод з французского.

Дитяча література

Д. О. Кервуд — Казан. Переказала для дітей Е. Збарська. „ДВУ“.

В. Муринець — Розумна бабуся (п'єса на 2 дії) ДВУ.

Жюль-Верн — Подоріж до центру землі. Переклад з французької Білоусової за редакцією Алчевської. „Укр. робітник“.

Жюль-Верн — Подоріж на місяць. Переклад з французької Пахаревського.

Йоганес Йенсен — Колумб. Переклад О. Журливої. „Укр. робітник“.

Йоганес Йенсен — Льодовик З історії льодовикового періоду і першої людини. На укр. мову переклав О. Марійченко „Укр. робітник“.

Р. Кіплінг — Котуло (повість з ескімоського життя). ДВУ.

Критика та теорія літератури та мистецтва

Іван Лакіза — М. Коцюбинський. Популярний критично-біографічний нарис. ДВУ.

О. В. Сікринський — Ганна Барвінок (Кулішева) в її листах 1902 — 1911 р.р.

Рос. мовою

Б. Эйхенбаум — Литература, теория, критика, полемика. „Прибой“.

Історична та наукова література

Український науково-дослідчий інститут педагогіки — Український вісник експериментальної педагогіки та рефлексології [вип. 3 — (6), 4 — (7)]. ДВУ.

Д. Л. Ван-дер-Флаас — Дослідчий курс зоології. ч. 1 (вип. I) ДВУ.

Проф. Н. К. Лисенков — Пластична анатомія. Переклад з рос. І. Холодного з доповненням автора. Підручник для художників. ДВУ.

Г. Піддубний — Буковина. Її минуле й сучасне. (Суспільно-політичний нарис). ДВУ.

К. Маркс і Ф. Энгельс — Коммунистический манифест. С введением и примечаниями Д. Рязанова. „ГИЗ“.

С. А. Еремін і И. А. Фалев — Русская диалектика. Под редакцією Акад. Е. Ф. Карского. Хрестоматия. „ГИЗ“.

Масова та політична література

Г. І. Петровський — До розвитку соціалізму в с.-г. „ДВУ“.

Андр. Річицький — До проблеми ліквідації пережитків колоніальності та націоналізму (відповідь М. Волобуєву). ДВУ.

Істомол. ЦКЛКСМУ — IV з'їзд КСМУ Збірник матеріалів, уложив Я. Шафран ДВУ.

Я. Ряппо — Радянське студентство. (Характеристика вузів України) ДВУ.

М. Мотузко — Українська контрреволюційна еміграція. ДВУ.

Г. Михайлюта — Полове питання і молодь. ДВУ.

Х. М'якота — Спілка незаможника з середняком міцніє. ДВУ.

Сталін — Підсумки квітневого об'єднаного пленуму ЦК і ЦКК ВКП(б) „Пролетарий“.

Що виходить:

У Державному Видавництві України.

Г. Епик — В снігах.

В. Ярошенко — Гробовище (повість).

А. Любченко — Гайдар (Степова легенда).

Г. Епiк — Без ґрунту (повiсть).
Карiнцев — Пiонер залiзничi Стефенсон.
Бузько — Кино i Кино - фабрика.
Шупак — Питання лiтератури.
Навроцький — Гайдамаки Т. Шевченка.
Коваленко — Перший призов.
Складено договiр на переклад єврейською мовою „Кобзаря“ Т. Г. Шевченка.
Переклад робитимуть Єврейськi поети: Квiтко, Маркиш, Рiзник, Фiнiнберг за заг. редакцiєю Д. Фельдана.

У В -вi „Укр. Робiтник“

Рот — Готель Савой. Переклад з нiмецької М. Ильтичної.
Шарль-де-Костер — Легенда про Тiля Уленшпiгеля i Ламма Гоодзака —
Переклад з французької. За редакцiєю М. Йогансена. Передмова Арнаутова.
Ами — Анкета. Переклад з франц. Рильського.
Доде — Нума Руместан. Переклад з франц. за редакцiєю Арк. Любченка.

У Книгоспiлцi

Забiла Н. — Сонячнi Релi.
Кулiш П. — Чорна рада. Хронiка 1663 року. Стаття, редакцiя i примiтки,
О. Гермайзе.
Флобер Г. — Мадам Боварi.
Конрад Д. — Визволення.

N=18422

ВИДАВНИЦТВО „ШЛЯХИ РЕВОЛЮЦІЇ“
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ РАДИ ВСЕСОЮЗНОГО
ТОВАРИСТВА ПОЛІТКАТОРЖАН ТА ЗАСЛАНЦІВ

Харків, Пушкінська, 49. Телеф. 9 — 70

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ НА

ІСТОРИЧНО-РЕВОЛЮЦІЙНУ „СЕЛЯНСЬКУ БІБЛІОТЕЧКУ“

„СЕЛЯНСЬКА БІБЛІОТЕЧКА“ за завдання собі ставить ознайомити читача - селянина його рідною мовою з головними подіями революційного руху за часів царату і насамперед з історією боротьби селянських мас проти самодержавно - поміщицького ладу на Україні.

„СЕЛЯНСЬКА БІБЛІОТЕЧКА“ подає історію цієї боротьби в популярному викладі у формі нарисів та спогадів.

„СЕЛЯНСЬКА БІБЛІОТЕЧКА“ вийде протягом 8 місяців 1927—1928 р. р. в кількості 12 чисел, розміром кожне на 32 — 100 сторінок з портретами та ілюстраціями.

„СЕЛЯНСЬКА БІБЛІОТЕЧКА“ — цілком приступна що до ціни. Передплата на 12 чисел виносить лише 1 крб. 80 к. За передплатою бібліотекам, школам, сельбудам та хатам - читальням надається розстрочку: при підписці надсилають вони 50⁰/₀ вартости, а решта 50⁰/₀ — післяплата.

„СЕЛЯНСЬКА БІБЛІОТЕЧКА“ на найближчий час намітила до друку такі от видання:

1. Чигиринська справа Бухбіндер Н. А.
2. Селянський рух на Україні 1902—1903 р.р. Савченко В. К.
3. Селянський рух на Україні за часів звільнення селянства від крпацтва . . . Новополін Г. С.
4. Валуйські події Акімов - Махновець В. П.
5. З історії „Спілки“
6. Соціал - демократична робота поміж селянами Херсонщини Чергусов
7. До історії „Селянської Спілки“ Мазуренко С. П.
8. Життя селянина - революціонера та інші. Садовий М. А.

„СЕЛЯНСЬКА БІБЛІОТЕЧКА“ і мусить бути в кожній бібліотеці, школі, хаті - читальні, сельбуді.

Замовлення надсилати на таку адресу: Харків, Пушкінська вул., 49, Видавництво „Шляхи Революції“.

ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ

ЖУРНАЛ ІСТПАРТУ ЦК КП(б)У

Виходить 1 раз на 2 місяці

Рік видання 6-й

Завданням „ЛІТОПІСУ РЕВОЛЮЦІЇ“ є освітлення з погляду марксизму - лєнінізму історії революційної партії пролетаріату КП(б)У й боротьби робітників та селянських мас України за своє визволення.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ освітлює історію КП(б)У й РСДРП(б), історію масового революційного руху й боротьби з царатом, історію пролетарської й громадянської війни на Україні.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ освітлює питання, що зв'язані з історією українського національного руху, з історією українських націонал-соціалістичних партій з погляду боротьби пролетаріату та його партії — РСДРП(б) і КП(б)У, за гегемонію й керівництво революційним рухом на Україні.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ освітлює революційний робітничий, селянський і національний рух у Західній Україні, його вплив і зв'язок з революційною боротьбою на Радянській Україні.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ дає науково-дослідницькі, а також загальнотеоретичні статті з історії партії та ревруху й спогади активних учасників останнього. Журнал звертає велику увагу на питання бібліографії, вміщаючи критичні огляди літератури на окремі питання історії партії й ревруху та рецензії на окремі видання.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ вміщає в спеціальному розділі невеликі спогади й дрібні замітки про окремі епізоди з історії партії й революційної боротьби на Україні.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ вміщає документи, що стосуються історії КП(б)У, а також з історії масової революційної боротьби.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ допомагає так партійному активі, як і широким верствам партії серйозно й поглиблено засвоїти історію партії й Жовтня, історію пролетарської революції на Україні, знайомить з їхнім ходом і розвитком, а також готує необхідний фактичний матеріал для істориків революції й партії.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ дає також матеріал, що відповідає даному політичному моментові в розумінні історичного освітлення й вивчення питань, які стоять перед КП(б)У.

1928 року буде звернено велику увагу на найважливіші події з історії КП(б)У й пролетарської революції на Україні 1917—18 р.р. в зв'язку з десятиріччям їх.

РЕДАКЦІЯ: Харків, ЦК КП(б)У, вул. К. Лібкнехта, № 64

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

у Союзі

За кордоном

1 рік (6 книжок) . . . 8 карб. — к.
6 міс. (3 книжки) . . . 4 „ 50 „
Окреме число . . . 1 „ 75 „

1 рік (6 книжок) . . . 5 д. 20 ц.
6 міс. (3 книжки) . . . 2 „ 50 „
Окреме число . . . 1 „ 15 „

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЄ СЕКТОР ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ДВУ

Харків, Сергіївська пл., Московські ряди, 5

Уповноважені Періодсектору по всіх містах України, поштово-телеграфні контори та листоноші

1p-60